

Λ' ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού
Γραμματέως τῆς Σ. Ἐ. ἐπί τῶν Αἱρέσεων

Πραγματοποιήθηκε καί ἐφέτος, μέ τίς εὐλογίες τοῦ Κυρίου, στή Λεπτοκαρυά Πιερίας, ἡ «Λ' Πανορθόδοξος Συνδιάσκεψις Ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί Ἱερῶν Μητροπόλεων διά θέματα αἱρέσεων καί παραθρησκείας», ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου Β' καί μέ τή φιλοξενία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους, Κατερίνης καί Πλαταμῶνος κ. Γεωργίου.

Ἡ Συνδιάσκεψις διεξήγαγε τίς ἐργασίες της, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν Αἱρέσεων, ἀπό 22ας ἕως 24ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. Στή Συνδιάσκεψις συμμετείχαν Ἐντεταλμένοι ἕνδεκα Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί ἑβδομήντα ὀκτώ Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κρήτης καί τῆς Δωδεκανήσου. Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῶν Αἱρέσεων ὄρισε ὡς θέμα τῆς φετινῆς Συνδιασκέψεως: «**Αἰρετικές Θεωρήσεις περί τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων**».

Μέ τή συμπλήρωση ἐφέτος **τριάντα** συναπτῶν ἐτῶν ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῶν Συνδιασκέψεων αὐτῶν, ἀναπέμφθηκε δοξολογία πρὸς τόν Ὑψιστο γιά τήν πλούσια εὐλογία Του. Οἱ σύνοδοι ἐμνήσθησαν ἰδιαίτερος τοῦ μακαριστοῦ Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Μητροπολίτου Λαρίσης καί Τυρνάβου κυροῦ Ἰγνατίου, καθὼς καί τοῦ ἐμπνευστοῦ τοῦ θεσμοῦ τούτου μακαριστοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου.

Ἡ Συνδιάσκεψις αὐτή περιεβλήθη μέ ἐπετειακό χαρακτήρα, γεγονός πού τονίστηκε τόσο στά Μηνύματα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσο καί ἀπό ὅλους τοὺς Συνέδρους.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Κίτρους προσέφερε καί εἰδικό ἀναμνηστικό ἐπέυκαιρία τῆς τριακονταετοῦς ἐπετείου τῆς Συνδιασκέψεως, καθὼς καί καλαίσθητα Προγράμματα καί ἀφίσες.

Μετά τόν Ἁγιασμό, τόν ὁποῖο ἐτέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος, προσφώνησε τοὺς συνέδρους ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κίτρους κ. Γεώργιος καί ἀκολούθως ἀναγνώσθηκαν τά Μηνύματα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Στό Μήνυμά του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἀναφέρθηκε στήν: «*Ἰδιαιτέραν σημασίαν κέκτηται τό γεγονός, ὅτι συμπληρώνονται ἐφέτος τριάκοντα ἔτη ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης Συνδιασκέψεως. Γεγονός τό ὁποῖον προσδίδει ἐπετειακόν χαρακτήρα εἰς τήν παροῦσαν Συνδιάσκεψιν*».

Στή συνέχεια ὑπεγράμμισε ὅτι: «*Ἡ ἀπουσία τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τόν χῶρον τῶν αἱρέσεων ἔχει ὡς ἄμεσον ἐπικόλουθον ὄχι μόνον τήν στρεβλήν θεώρησιν τῶν ἱερῶν μυστηρίων, ἀλλά καί αὐτήν τήν ὑποβάθμισιν των εἰς ἀπλᾶ σύμβολα ἢ τύπους, πού δηλώνουν μίαν ἐξωτερικὴν πράξιν ἐντάξεως τοῦ προσηλύτου εἰς τήν ἐκάστοτε αἰρετικὴν κίνησιν*».

Ἡ ἄκρως προβληματική θεώρησις ἢ καὶ ἡ ἀνυπαρξία μυστηρίων μέ τήν κυριολεκτικήν σημασίαν τῆς λέξεως εἰς πολλάς αἰρετικὰς καὶ παραχριστιανικὰς κινήσεις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα οἱ κατ' αὐτάς χαρακτηριζόμεναι τελεταὶ νά μὴν ἀποτελοῦν εἴσοδον εἰς τήν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σωτηρίαν καὶ βεβαίωσιν τῆς Χάριτος ἐντός τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας».

Στήν ἐναρκτήρια τελετή παρέστησαν ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Εἰρηναῖος, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνός (Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο), Πτολεμαῖδος κ. Ἐμμανουήλ (Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας), Λύδδης κ. Δημήτριος (Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων), οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ναῖσοῦ κ. Ἀρσένιος (Πατριαρχεῖο Σερβίας), Τουσίας κ. Βησσαρίων (Πατριαρχεῖο Ρουμανίας), ὁ Μητροπολίτης Βράτσης κ. Γρηγόριος (Πατριαρχεῖο Βουλγαρίας), καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε κ. Βαρσανούφιος (Πολωνίας). Παρόντες ἦταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Τιμόθεος καὶ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Στρατονικείας κ. Στέφανος. Παρέστησαν ἐπίσης καὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Ρωσίας, Κύπρου καὶ Ἀλβανίας.

Χαιρετισμό ἀπήντησε καὶ ὁ Δήμαρχος Κατερίνης κ. Σάββας Χιονίδης.

Σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκαν ἕξι εἰσηγήσεις καὶ τρεῖς ἐπετειακές παρεμβάσεις γιά τή συμπλήρωση τριακονταετίας τοῦ θεσμοῦ τῶν Συνδιασκέψεων, ὑπό τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Εἰρηναίου, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Σιεματίτσε κ. Βαρσανουφίου καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν αἰρέσεων Πρωτοπρεσβυτέρου π. Κυριακοῦ Τσουροῦ.

Τῶν συνεδριῶν τῆς Ἐπιτροπῆς προήδρυσαν διαδοχικῶς οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, Κυ-

δωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Δαμασκηνός, Πτολεμαῖδος κ. Ἐμμανουήλ, Λύδδης κ. Δημήτριος καὶ Κυθήρων κ. Σεραφεῖμ.

Οἱ εἰσηγητές διαπραγματεύθηκαν τά ἀκόλουθα θέματα:

Στήν πρωινή συνεδρίαση, τήν πρώτη εἰσηγήση πραγματοποίησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κίτρους, Κατερίνης καὶ Πλαταμῶνος κ. Γεώργιος καὶ ὁ Καθηγητής κ. Παντελῆς Λέκκου, Δρ. Θεολογίας καὶ Ἱστορίας, μέ θέμα: «Ὁρθόδοξη Θεώρηση τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων». Στήν Εἰσηγήση, μέ βάση τή φράση τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα «*Σημαίνεται δέ ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις*» οἱ εἰσηγητές ὑπογράμμισαν ὅτι τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ταυτίζονται μέ τή ζωή της καὶ τήν ὑπαρξή της. Ἡ Ἐκκλησία ὀρίζεται, ἀποκαλύπτεται, φανερώνεται καὶ πραγματώνεται μέσα στά Μυστήρια καὶ δέν ὑπάρχει χωρίς αὐτά, χωρίς δηλαδή δυνατότητες μετοχῆς στή Θεία Χάρη. Ἡ Ἐκκλησία μάλιστα ἐμφαίνεται στό ἓνα καὶ μοναδικό Μυστήριο, αὐτό τῆς Θείας Εὐχαριστίας».

Στή συνέχεια τό λόγο ἔλαβε ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἐφραίμ Τριανταφυλλόπουλος, Δρ Θ., ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τό θέμα: «*Οἱ ἀπόψεις τῶν Νεοπροτεσταντῶν γιά τά Μυστήρια*». Ὁ εἰσηγητής παρουσίασε τίς ἐσφαλμένες ἀπόψεις τῶν Νεοπροτεσταντικῶν ὁμάδων καὶ πρόβαλε τίς αἰρετικές θεωρήσεις τους περί τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων. Ἐπίσης προχώρησε στήν ἀνασκευή τῶν θέσεων τους ἀνά Μυστήριο, ὥστε νά καταδειχθοῦν οἱ πλάνες τους καὶ νά πληροφορηθοῦν ὀρθά οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοί.

Ἀκολούθησε ἡ εἰσηγήση τοῦ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Σωτηρίου Ἀθανασούλια ΜTh, μέ τόν τίτλο: «*Οἱ περί τῶν Μυστηρίων πλάνες τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά*». Ὁ εἰσηγητής τόνισε ὅτι «ἀπό τίς αἰρετικές καὶ παραθρησκευτικές ὁμάδες τῆς ἐποχῆς μας ἡ ἑταιρεία “Σκοπιά” τῶν “Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά” ἀπορρίπτει ὅλα τά μυστή-

ρια τῆς Ἐκκλησίας, καθώς ἐπίσης καί τό θεμέλιο κάθε Μυστηρίου, πού εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τόν Ὅποιο δέν ἀποδέχεται ὡς Θεό ἀληθινό, ὡς τόν μοναδικό Σωτήρα καί Λυτρωτή τοῦ κόσμου, ὡς παρόντα, ἐνεργοῦντα καί σώζοντα διά τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων».

Ἐπόμενος εἰσηγητής ἦταν ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Αὐγουστίνος Μύρου, Δρ Θ., μέ θέμα: «*Τά Ἱερά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καί οἱ Πεντηκοστιανοί*». Ὁ εἰσηγητής ὑπογράμμισε ὅτι: «Ἡ ὑποτίμηση, ἡ διαστρέβλωση ἢ ἡ ἀπόρριψη τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τούς Πεντηκοστιανούς ὀφείλεται βασικά στίς λαθασμένες ἀντιλήψεις τους γιά τήν Ἐκκλησία καί τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Πεντηκοστιανοί ἀντιλαμβάνονται τά Ἱερά Μυστήρια ὡς ἀπλές τελετές χωρίς πραγματική σωτηριολογική ἀξία, οἱ ὁποῖες γίνονται ἀποδεκτές μόνο καί ἐάν ρητά καί κατά γράμμα ἀναφέρονται στίς Ἅγιες Γραφές».

Στήν ἀπογευματινή συνεδρία ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Κωνσταντίνου, Δρ Θ., στήν εἰσήγησή του, πού εἶχε ὡς θέμα: «*Αἱρετικές θεωρήσεις τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ἀπό τούς Μορμόνους*», ἀνέφερε ὅτι «οἱ Μορμόνοι ἀπορρίπτουν τήν ἔννοια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί ἀναμειγνύουν τά “μυστήρια” τους μέ παγανιστικές καί ιουδαϊκές θέσεις. Τά πάντα ἐρμηνεύονται ὑπό τήν ἐπίδραση τοῦ Μόρμον καί ὄχι τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίσης, μέ τό λεγόμενο “βάπτισμα τῶν νεκρῶν” ἀποδεικνύεται ἡ ἀλλοίωση τοῦ Βαπτίσματος καί ἡ παρανόηση τῶν σχετικῶν μέ τό Βάπτισμα χωρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης».

Τήν τελευταία εἰσήγηση πραγματοποίησε ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Βαρνάβας Λαμπρόπουλος, μέ θέμα: «*Ἡ ποιμαντική τῆς ἐπανένταξης*». Ὁ εἰσηγητής ἀναφέρθηκε σέ ἐννιά σημαντικά βήματα γιά τήν ἐπανένταξη τῶν θυμάτων τῆς πλάνης στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Μεταξύ αὐτῶν, ἀνέ-

φερε τήν ὀρθή διάγνωση τῆς καταστάσεως τοῦ θύματος, τήν προσπάθεια ἀναγνώρισης τῶν αἰτίων πού τό ὀδήγησαν στήν αἱρετική ὁμάδα, στό διαχωρισμό του ἀπό τήν ὀργάνωση καί τή βοήθεια πού πρέπει νά τοῦ παρασχεθεῖ γιά τήν ἐπανένταξη του στήν Ἐκκλησία.

Οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιασκέψεως ὀλοκληρώθηκαν μέ τίς παρεμβάσεις τῶν Ἐντεταλμένων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρθηκαν στό ἀντιστασιακό ἔργο πού ἐπιτελεῖται στίς ἐκκλησιαστικές περιφέρειές τους.

Στό Πρόγραμμα ἐντάχθηκαν καί τά ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως Φωτογραφίας τοῦ Τμήματος Φωτογραφίας «Ἱριδα» τῆς Ἑστίας Πιερίδων Μουσῶν Κατερίνης, μέ θέμα «*Χῶροι Ἱεροσκεπτικῆς Λατρείας τῆς Πιερίας: Ἐκκλησία καί παλιές Ἐκκλησίες*» καί τό μουσικό πρόγραμμα ἀπό τό «Μουσικό Σχολεῖο Κατερίνης».

Μετά τήν ὀλοκλήρωση τῶν εἰσηγήσεων, ἡ Συνδιάσκεψη συνέταξε καί ἐνέκρινεν ὁμοφώνως, ἐν ὀλομελείᾳ, τά Πορίσματα, τά ὁποῖα δημοσιεύουμε στή συνέχεια, ἐξουσιοδότησε δέ τόν Σεβασμιώτατο Πρόεδρο αὐτῆς, νά τά ὑπογράψει, μετά τοῦ φιλοξενήσαντος τήν Συνδιάσκεψη Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους κ. Γεωργίου.

Τέλος, τά μέλη τῆς Συνδιασκέψεως ἐξέφρασαν τή χαρά καί τήν ἱκανοποίησή τους γιά τή συμπλήρωση τριακονταετίας ἀδιάκοπης ἐτήσιας συγκλήσεως τῆς Πανορθόδοξου Συνδιασκέψεως γιά θέματα αἱρέσεων καί παραθηροσκείας καί ἐν δοξολογία πρὸς τόν Πανάγαθον Θεόν, εὐχήθηκαν νά συνεχιστεῖ ὁ θεσμός αὐτός ὡς σημαντική συμβολή στόν ποιμαντικό τομέα τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς σύγχρονης πλάνης.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΝ ΣΚΕΨΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ 30 ΕΤΩΝ

του Σεβ. Αρχιεπισκόπου Κρήτης, κ. Ειρηναίου

Μέ αισθήματα σεβασμοῦ, ἀτενίζοντας τά πρόσωπά σας, νιώθω ιδιαίτερη χαρά γι' αὐτή τήν εὐλογημένη Σύναξη, ἡ ὁποία γιά μία ἀκόμη χρονιά πραγματοποιεῖται, μέ τήν μέριμνα καί τήν ἐπίβλεψη τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν Αἱρέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καί γιά δεύτερη συνεχῆ χρονιά εἰς τήν λίαν φιλόξενη Ἱερά Μητρόπολη Κίτρου, Κατερίνης καί Πλαταμῶνος. Εὐχαριστῶ τόν Θεό γιά τήν εὐλογία καί τήν τιμή, νά συμμετέχω εἰς τίς ἐργασίες τῆς Ἐπετειακῆς Συνδιασκέψεως αὐτῆς, μέ τήν συμπλήρωση τῶν 30 ἐτῶν ἀπό τήν ἔναρξη τῆς εὐλογημένης αὐτῆς προσπάθειας ἀντιμετωπίσεως τῶν αἱρέσεων πανορθοδόξως, ἡ ὁποία ἐξεκίνησε, ἀλησμόνητα, μέ τό ἐνδιαφέρον καί τήν ἀνύστακτη φροντίδα τοῦ μακαριστοῦ καί πολύ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου.

Τό θέμα τῶν αἱρέσεων δέν εἶναι ἕνα ἀπλό θέμα. Βλέπω πάντοτε τούς κινδύνους τοῦ τόσο σοβαροῦ αὐτοῦ θέματος γιά τήν ψυχοσύνθεση τοῦ ἀνθρώπου, τήν Κοινωνία, τούς νέους, τήν οἰκογένεια καί τό κυριώτερο, τίς μελλοντικές προοπτικές του. Τό χρέος μας εἶναι καί παραμένει μεγάλο.

Ὡστόσο, δέν εἴμαστε μόνοι σέ αὐτόν τόν ἀγῶνα. Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μας, ὁ ὁποῖος «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν», μᾶς παρηγορεῖ στόν ἀγῶνα μας καί μᾶς δυναμώνει. Νιώθω ὅτι ἕνα ἀπό τά πολλά καί πλούσια δῶρα τοῦ Θεοῦ εἶναι καί ἡ συμμετοχή μας στίς Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις. Θά ἐστιάσω τήν προσοχή μου σέ 4 μόνο

σημεῖα, τά ὁποῖα προσωπικά θεωρῶ σημαντικά, ὡς πρός τήν προσφορά τῶν εὐλογημένων αὐτῶν Συνδιασκέψεων.

1ον. Μέ τίς Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις, γινόμαστε ἕνα μεταξύ μας καί ἕνα μέ τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του

Θά μοιραστῶ μαζί σας τήν σκέψη μου. Νιώθω πῶς ὅταν βρισκόμαστε ὡς ἀδελφια «ἐπί τό αὐτό», ἤδη τό μέγα πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καί τό βαρῦ φορτίο πού σηκώνει ὁ καθένας μας, ἐξαιτίας αὐτοῦ, στήν Ἐπαρχία του, στήν Ἐνορία του, στό διακόνημά του, ἤδη ἀρχίζει νά ἀντιμετωπίζεται. Τό νά πραγματοποιοῦνται αὐτές οἱ συνδιασκέψεις, παρά τά ἔξοδα, τόν χρόνο καί τόν κόπο, εἶναι καθοριστικῆς σημασίας στό ἀγῶνα μας. Βρισκόμαστε ἐπί τό αὐτό, νιώθουμε τήν ἐκ Θεοῦ παρηγορία νά βλέπομε ὁ ἕνας τό πρόσωπο τοῦ ἄλλου, κατά τό ψαλμικό «Ἴδου δὴ τί καλόν, ἡ τί τερπνόν ἄλλ' ἢ τό κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπί τό αὐτό». Ὅταν βρισκόμαστε, παίρνομε δύναμη ἀπό τόν Χριστό μας, γιατί εἶναι Ἐκεῖνος πιά ἀνάμεσά μας. «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσω αὐτῶν» (Ματθ. 18, 20).

Μέ τίς συνδιασκέψεις αὐτές, νιώθουμε καί συνειδητοποιοῦμε ὅτι εἴμαστε ἕνα σῶμα. «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καί μέλη ἐκ μέρους», κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο (Α' Κορινθ. 12, 27). Ἄν καί προερχόμαστε ἀπό διαφορετικούς τόπους, Ἐπαρχίες καί Ἐκκλησίες, ἐντούτοις μᾶς ἐνώνει ἡ Μία Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία κατά τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσό-

στομο είναι ο ίδιος ο Χριστός, ο παρατεινόμενος εις τούς αιώνες.

Θέλω να πιστεύω ότι κάπως έτσι ήταν τό πνεῦμα πού συνείχε καί τούς Ἁγίους καί Θεοφόρους Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὅποιοι καί αὐτοί τότε κινούμενοι ἀπό τόν πόνο τους γιά τό πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καί τήν ἀγάπη τους γιά τήν Ἐκκλησία, συνήρχοντο καί τελικά κατάφεραν συνοδικῶς, ὅλοι μαζί, νά ἀντιμετωπίσουν τίς αἱρέσεις.

2ον. Μοιραζόμαστε τό φορτίο μας μέ τούς ἀδελφούς μας, συμβουλευόμαστε ἀλλήλους, γινόμαστε πιό δυνατοί

Εἶναι σημαντικό νά ἀνοιγόμαστε, νά μοιραζόμαστε τίς ἐμπειρίες μας, ζητοῦμε τήν γνώμη ἄλλων καί μαζί νά ψάχνουμε γιά λύσεις καί πρακτικές ἀντιμετώπισεως τῶν αἱρέσεων. Οἱ συνδιασκέψεις αὐτές εἶναι μία μεγάλη εὐκαιρία καί εὐλογία, νά ζήσουμε τό «Ἀδελφός ὑπό ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὠχυρά καί ὑψηλή, ἰσχύει δέ ὡσπερ τεθεμελιωμένον βασιλεῖον» (Παροιμία 1η, 19).

3ον. Ἐνημερωνόμαστε καί συνειδητοποιοῦμε τόν κίνδυνο ἀπό τίς αἰρετικές καί παραθρησκευτικές ομάδες

Ἔχω τήν αἴσθησις ὅτι δυστυχῶς δέν ἔχομεν ὡς Ἐκκλησία, εἴτε σέ μικρότερο, εἴτε σέ μεγαλύτερο βαθμό, συνειδητοποιήσει τόν κίνδυνο καί τούς ὑπόγειους τρόπους πού χρησιμοποιοῦν οἱ διάφορες αἱρέσεις. Ἰδιαιτέρως, ἐπικίνδυνες κατά τήν γνώμη μου, εἶναι ὅσες δέν ζητοῦν ἀπό τούς ἀνθρώπους νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἀλλά προσπαθοῦν νά κάνουν τούς πιστούς νά ἔχουν ἀλλοιωμένο φρόνημα, στήν οὐσία μή ὀρθόδοξο φρόνημα. Μέ αὐτό τόν τρόπο, ἐάν δέν προσέξομε, κινδυνεύουν νά ἀλλοιωθοῦν ἀκόμη καί κληρικοί καί νά καταρρεύσει ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἐκ

τῶν ἑσῶ. Ἐπομένως, εἶναι σημαντικό νά ἐνημερωνόμαστε, ὥστε νά προσέχουμε.

Οἱ Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις μᾶς δίδουν τήν δυνατότητα, σέ ὅλες τίς κατά τόπους Ἐκκλησίες καί Μητροπόλεις, νά ἐνημερωνώμαστε γιά τά ὀνόματα τῶν ὁμάδων, γιά τό τί πρεσβεύουν καί τό πῶς δροῦν. Ἐπίσης, μέσα ἀπό τήν ἐντροφή ἐνασχόληση μέ αὐτά τά θέματα, χτίζουμε τήν ἐμπειρία μας στό νά ἀναγνωρίζομε τίς αἰρετικές καί παραθρησκευτικές ομάδες, ὅταν εἶναι πρωτοεμφανιζόμενες στήν περιοχή μας, ἢ ἀκόμη στό νά μποροῦμε νά διερευνοῦμε, ἐάν κάποια ὁμάδα ἔχει ἢ ὄχι, αἰρετικά στοιχεία.

4ον. Μέ τίς Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις, μποροῦμε νά ὀργανώνομε πιό ἀποτελεσματικά τόν ἀγῶνα μας γιά τήν ἐνημέρωση τῶν ὀρθόδοξων πιστῶν

Στήν ἀρχή οἱ Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις δέν εἶχαν ἀρκετή συμμετοχή, ἐξαιτίας τοῦ ὅτι οἱ κατά τόπους Ἐκκλησίες καί Μητροπόλεις δέν εἶχαν συνειδητοποιήσει τίς διαστάσεις τοῦ προβλήματος. Ὡστόσο, σύν τῷ χρόνῳ, ἡ προσέλευσις συνεχῶς αὐξανόταν. Τά πορίσματα ἄρχισαν νά ἔχουν ἀποτέλεσμα.

Σήμερα, ἔχουν δημιουργηθεῖ σέ ὅλες τίς Μητροπόλεις γραφεῖα ἐπί τῶν αἱρέσεων. Μερικά ἀπό αὐτά τά γραφεῖα δέ, ἔχουν πλούσια δραστηριότητα καί ἐνδιαφέρον καί δίνουν σιωπηλά τό παράδειγμα καί τήν ἐνθάρρυνση καί στούς ὑπολοίπους. Τά πορίσματα, στίς πλεῖστες τῶν περιπτώσεων, προωθοῦνται ἀπό τίς Μητροπόλεις εἰς τίς ἐνορίες καί τούς ἱερεῖς των, ὡς ἐργαλεῖο γιά τό δύσκολο ἔργο τους. Διοργανώνονται ὁμιλίες καί ραδιοφωνικές ἐκπομπές μέ ὁμιλητές εἰδικούς ἐπί τῶν θεμάτων, ἐνῶ ἔχουν συγκροτηθεῖ ομάδες κληρικῶν καί λαϊκῶν πού μελετοῦν τά θέματα αὐτά.

Ὅσοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί τό ἐπιθυμοῦν, μποροῦν πλέον νά ἐνημερωθοῦν μέ

έγκυρότητα. Στά παραπάνω συνέβαλαν κατά πολύ οί 30 μέχρι σήμερα Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις, διά τής ενισχύσεως του ενός από τόν άλλον, τής ενημερώσεως καί τών συγκροτημένων πορισμάτων, πού είχαμε σέ αυτές. Έπιπλέον, ό κατάλογος τών ομάδων, πού δημιουργήθηκε αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο για τήν κατανόηση καί αντιμετώπιση του προβλήματος, καί νομίζω είναι ανάγκη νά προχωρήσουμε στην επικαιροποίησή του.

Η σύγχρονη πραγματικότητα

Όστόσο, τό χρέος μας είναι καί παραμένει μεγάλο.

Τό ρεύμα τής Νέας Έποχής – New Age έρχεται στην Ελλάδα καί στίς Όρθόδοξες χώρες όλο καί πιό έντονο. Τά αίτια είναι πολλά. Αφενός, ή πολλαπλή άγνοια καί ή άπουσία ενδιαφέροντος σέ πολλές οικογένειες για τήν χριστιανική πίστη, ή καί ή δική μας ένίστε άδιαφορία έμās τών ποιμένων γι' αυτό, καί άφετέρου από τήν πλευρά τών νέων, τά ποικίλα ύπαρξιακά άναπάντητα έρωτήματα, ή τάση άυτονόμησης, ή άπειρία, σέ συδυασμό μέ τίς ύποσχέσεις τής Νέας Έποχής για τά εύκολα, αλλά καί τόν μεγάλο πόλεμο έναντίον του Θεού καί τήν πίστη, έχουν άποτέλεσμα πολλοί νέοι νά έπηρεάζονται, νά μπερδεύονται. Έτσι σήμερα πολλοί νέοι καταλήγουν στό νά είναι έτοιμοι νά φύγουν καί νά είναι κατά ένα ποσοστό όρθόδοξοι καί κατά ένα ποσοστό μέ αίρετικό φρόνημα.

Έπομένως, παρότι έχομε έπιτύχει μέχρι στιγμής, έχομε μέγα χρέος νά έντεινόμε τίς προσπάθειές μας για νά διαφυλαχθούν οί όρθόδοξοι πιστοί καί νά γίνουν έδραίοι καί σταθεροί στην Αλήθεια, πού είναι ό Χριστός.

Ό π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος

Η αίσθηση του παραπάνω χρέους διακατείχε καί τόν σέ όλους μας μακαριστό

καί λίαν άγαπητό, π. **Αντώνιο Αλεβιζόπουλο**. Η ζωή του, τό ήθος καί ή προσωπικότητά του διακρινόταν για τήν γνήσια άγάπη για τήν Αλήθεια τής Έκκλησίας μας, τήν εργατικότητα, τό ένδιαφέρον καί τήν άγάπη για τόν κάθε άνθρωπο. Έκφράζοντας τό πνεύμα τών Αγίων Πατέρων τής Έκκλησίας μας, νομίζω είναι χαρακτηριστική ή έπισήμανση πού συνήθως έκανε, στό νά μήν χτυπούμε τόν αίρετικό, αλλά τήν αίρεση, όχι τόν κατ' εικόνα Θεού πλασμένο άνθρωπο, αλλά τήν πλάνη.

Η γνωριμία μου μαζί του άρχισε έπειτα από πρόσκληση τής Συνοδικής Έπιτροπής επί τών αίρέσεων τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, στην όποία μέ χαρά άνταποκρίθηκα νά συμμετάσχω. Τό όλο κλίμα τών συνδιασκέψεων φανέρωνε τήν ένότητά μας ως Έκκλησία έναντι του μεγάλου προβλήματος τών αίρέσεων, καί έκτοτε σέ αυτές τίς 30 εύλογημένες συναντήσεις πάντοτε ήθελα νά βρίσκωμαι κοντά σας σέ αυτήν προσπάθεια.

Σταθμό στίς Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις, άποτέλεσαν όπωσδήποτε τά έτη 1993 καί 1995. Κατόπιν, πολλών δυσκολιών, τελικά ψηφίστηκε ό κατάλογος τών αίρετικών καί τών παραθρησκευτικών ομάδων. Ό πανορθόδοξος αυτός κατάλογος άπέλεσε τό καλύτερο εργαλείο για τήν προβολή του μεγέθους του προβλήματος τών αίρέσεων προς όλη τήν Όρθοδοξία. Μέχρι τότε λίγοι γνώριζαν. Μάλιστα δέ τό έτος 1995, όταν καί, ήταν καί ή τελευταία χρονιά, πού είχαμε κοντά μας τόν π. Αντώνιο.

Έκτοτε, ό αριθμός τών Μητροπόλεων καί Έκκλησιών τών συμμετεχουσών στίς συνδιασκέψεις, αλλά καί κυρίως τό ένδιαφέρον αυτών για ένήμερωση καί στήριξη στον άγώνα τών, ήταν σταδιακά αυξανόμενα σύν τω χρόνω. Η σημερινή εικόνα τής συνάξεώς μας, μέ τόν μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων, τό ένδιαφέρον καί ή προσήλωσή σας, δείχνουν ότι οί προσπάθειες του

π. Αντωνίου και της Συνοδικής Έπιτροπής επί των αιρέσεων εύλογηθήκαν από τον Θεό και καρποφορήσαν εις την Έκκλησίαν.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε, ότι ο π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος τόνιζε το «*άσυμβίβαστον*» των ομάδων αυτών με την ορθόδοξη πίστη. Χρησιμοποιούσε τον όρον αυτό, όχι μόνο για να δείξει την διαφοροποίηση των ομάδων από την Ορθοδοξία, αλλά κυρίως να προστατεύσει τους πιστούς από την αλλοίωση του ορθόδοξου φρονήματος, από τις θεωρίες της Νέας Έποχής, οι οποίες καταλήγουν στον συγκρητισμό ή την πανθησκεία.

Εξάλλου, και επιτρέψτε μου να πω, να προσέξωμε τούτο: όπως τόνιζε ο π. Αντώνιος, ή Νέα Έποχή συνήθως δεν επιδιώκει να είναι ο άνθρωπος εκτός Έκκλησίας. Υπάρχουν περιπτώσεις δέ, στις οποίες προτρέπει τους ανθρώπους να εκκλησιάζονται. Επιδιώκει, όμως, *ο άνθρωπος να έχει αλλοιωμένο τό φρόνημά του.*

Ο π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος είχε τόση κατάρτιση και εμπειρία, πού μπορούσε να βλέπει πολύ μπροστά. Σέ επίσκεψή του, στά Χανιά, όπου ύπηρετούσα ως Έπίσκοπος της Έπαρχίας Κυδωνίας και Αποκορώνου, ένθυμούμαι χαρακτηριστικά ότι μαζί με τους συνεργάτες μου επί των αιρέσεων μάς είχε πει τότε, προφητικά κάπως: «*Θά δείτε πού θά έλθει καιρός, πού οι σύγχρονες αιρέσεις της Νέας Έποχής θά μπούν στά σχολεία.*»

Θλιβερή διαπίστωση και έπαλήθευση των λόγων του, αποτελούν σήμερα τά νέα έγχειρίδα των Θρησκευτικών στά Σχολεία. Τά σημερινά έγχειρίδια, οι λεγόμενοι «*Φάκελοι Μαθήματος Θρησκευτικών*», συγγέουν τά παιδιά από μόλις την Γ' Δημοτικού, μέ ανάμειξη όλων των θρησκειών και παρουσιάσή τους ως λίγο-πολύ τό ίδιο μέ την αγία Ορθοδοξία μας, και μέ παρουσίαση του Χριστού μας, όχι ως τον έναν και μόνον αληθινό Θεό, πού μάς σώζει από

τήν φθορά και τον θάνατο, αλλά ως δήθεν έναν διδάσκαλο, μαζί μέ τον Μωάμεθ, τον Βούδα και τον Κονφούκιο και άλλους, όπως ακριβώς θέλουν να παρουσιάζουν και οι σύγχρονες αιρέσεις της Νέας Έποχής, ή αλλιώς New Age. Τά παιδιά μας πλέον, δυστυχώς, δεν μαθαίνουν τό ποιά είναι ή αλήθεια και τί είναι αίρεση.

Άλλα σημαντικά πρόσωπα των Πανορθόδοξων Συνδιασκέψεων

Συνεχίζοντας, ιδιαίτερη μνεία οφείλω να κάνω σέ έναν ιδιαίτερο, ακούραστο και εύλογημένο άνθρωπο, ο οποίος συνεισέφερε και συνεχίζει να συνεισφέρει στον άγώνα για την νομική προστασία της Έκκλησίας μας από τις αιρέσεις. Πρόκειται για τον άκάματο κο *Γεώργιο Κρίππα*, μέλος της Συνοδικής Έπιτροπής επί των Αιρέσεων, ο οποίος μέ καθοριστικές έπεμβάσεις του, προστάτεψε από κινδύνους την Έκκλησία. Τό κύριο χαρακτηριστικό του είναι ή άθόρυβη ταπεινή διακονία του και νομίζω ότι αυτό είναι πού κάνει την προσφορά του πού ουσιαστική. Του εύχομαι για έτη πολλά να συνεχίσει τό εύλογημένο έργο αυτό.

Φθάνοντας στό τέλος της όμιλίας αυτής, δεν θά μπορούσα να μήν αναφερθώ στον λίαν αγαπητό σέ όλους μας, *πατέρα Κυριακό Τσουρό*. Η συμβολή του στην οργάνωση των Πανορθόδοξων Συνδιασκέψεων, ή άγωνία του και ο άγώνας του για την έπιτυχία τους, ή διαρκής έννημέρωσή του προς έμάς για τά σημεία πού πρέπει να προσέχουμε, ή πολυετή, ή καλύτερα, πολυδεκαετή εμπειρία του, τό γαλήνιον, πράο και ή γενικότερη φώτιση πού του δίνει ως δώρο ο Θεός, τον έχουν κάνει εκλεκτό στην καρδιά μας. Θά μπορούσα να πω πώς έχει εφαρμοστεί στό πρόσωπό του ο λόγος του Άββᾶ Ισαάκ πού μάς προτρέπει: «*Έλεγξον τη δύναμι των άρετών σου τους αντιδογματίζοντας σοί, και μή τη πιθανολογία των λόγων σου*» (λόγος ΚΓ'). Διδάσκει περισσότερο μέ αυτό πού

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΡΙΑΝΤΑ ΕΤΩΝ¹

του Πρωτοπρ. Κυριακού Τσουρού
Γραμματέως τῆς Σ. Ἐ. ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων

Αἶνο καὶ δοξολογία ἀναπέμπομε πρὸς τόν Παντοδύναμο Θεό διότι μᾶς ἀξιώνει νά πραγματοποιήσουμε ἐφέτος τὴν «Τριακοστή Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη Ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ θέματα αἱρέσεων καὶ παραθρησκείας».

Ἦταν 14 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1989, ὅταν, μέ τὴν ἀπὸ 23.3.1989 Απόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐγκρίθηκε ἡ πρόταση τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων, συγκλήσεως, γιὰ πρώτη φορά, Συνδιασκέψεως Ἐντεταλμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γιὰ «ἐκπόνησιν κοινῶν ἀντιαιρετικῶν προγραμμάτων». Ἐκτοτε συγκλήθηκαν τακτικά κατ' ἔτος

1. Εἰσήγησις κατὰ τὴν ἐπετειακὴ Ἀ' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψι.

ΤΡΙΑΝΤΑ μέχρι σήμερα Συνδιασκέψεις. Εἶναι πράγματι εὐλογία Θεοῦ καὶ γεγονός θαυμαστό νά πραγματοποιοῦμε καὶ τὴ Συνδιάσκεψι αὐτὴ, ἡ ὁποία δικαίως πρέπει νά χαρακτηριστεῖ ὡς ἐπετειακὴ.

Οἱ πρῶτες δύο Συνδιασκέψεις ὀνομάστηκαν «ἄτυπες», οἱ τρεῖς ἐπόμενες «Διορθόδοξες», μέ τὴ συμμετοχὴ μερικῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἕκτη καὶ ἐξῆς «Πανορθόδοξες», διότι συμμετεῖχαν σ' αὐτὲς ὅλες σχεδόν οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Οἱ Συνδιασκέψεις ξεκίνησαν ὡς μιὰ σεμνὴ ἀλλὰ φλογερὴ πρωτοβουλία τοῦ μακαριστοῦ καὶ ἀειμνήστου π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Γραμματέως τότε τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν αἱρέσεων, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1970 εἶχε ἀντιληφθεῖ, μέ τὴν διορατικότη-

εἶναι, παρὰ μέ τὰ λόγια του. Ἄς εὐχηθοῦμε ὅλοι μας ὁ Θεός νά τοῦ δίδει τὴν δύναμη καὶ τό κουράγιο νά συνεχίσει γιὰ πολλά ἔτη ἀκόμη, τὴν διακονία του αὐτὴ.

Πατέρα Κυριακέ, σέ χρειαζόμαστε.

Κλείνοντας, δοξάζω τόν Θεό γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά γιὰ ὅλους ἐσᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐνδι-αφέρεσθε γιὰ τὰ φλέγοντα θέματα τῶν αἱρέσεων, πού ἀγωνίζεσθε καὶ ἀγωνιᾶτε γιὰ τὴν Ἐκκλησία, καὶ γιὰ τὴν εὐλογημένη

αὐτὴ σύναξι πού μᾶς χαρίζει ὁ Θεός. Νά εὐχηθοῦμε καὶ νά ζητοῦμε ὅλοι ὁ Πανάγαθος καὶ γλυκὺς μας Κύριος νά φυλάει καὶ νά στερεώνει τὴν Ἐκκλησία μας, ἡ ὁποία εἶναι ὁ παρατεινόμενος εἰς τοὺς αἰῶνας γλυκύτατος Χριστός μας, τό Φῶς, ἡ Ζωή, ἡ Ἐλπίδα μας, τό Πᾶν γιὰ μᾶς. Ἀμήν.

Εὐχαριστῶ ὅλους σας καὶ εὐχομαι νά συνεχίσωμε τόν δρόμο μας νά παλεύωμε ὅλοι μας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΘΕΡΜΕΣ ΕΚΦΡΑΖΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΟΡΗΓΟΥΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ, ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

τα καί τήν ὀξύνοια πού τόν χαρακτήριζαν, τό μέγεθος τοῦ προβλήματος ἀπό τήν δραστηριότητα τῶν νεοφανῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθρησκείας. Ἴσως, στήν ἀρχή, νά συνάντησε τήν εἰρωνεία ἢ τήν ἀμφισβήτηση καί τήν ψυχρότητα ἀπό πολλές πλευρές. Ὅμως μέ τήν ὑπομονή καί τήν ἐπιμονή του, μέ τήν βαθειά καί πολυετή μελέτη καί ἐργασία του, μέ τή συμμετοχή του σέ διεθνή συνέδρια, μέ τήν ἐπαφή του μέ τά θύματα τῆς ἴδιας τῆς πλάνης καί μέ τίς οἰκογενειές τους, ἀλλά καί μέ τό ὀγκῶδες συγγραφικό ἔργο του κατόρθωσε νά πείσει τελικά, ὅτι ὁ κίνδυνος βρίσκεται *anter portas*. Μετά τήν κοίμησή του διαπιστώσαμε ὅτι οἱ προβλέψεις του ἦσαν ἀπολύτως βάσιμες καί ὅτι τό πρόβλημα βρίσκεται πλέον *inter muros*. Τελικά ἔγιναν ἀποδεκτά ὄχι μόνο ἡ γνώμη του, ἀλλά καί ἡ τακτική του, ἡ στρατηγική, ὅπως ἔλεγε, γιά τήν ποιμαντική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος. Ἐκεῖνος ὑπῆρξε ὁ πρωτοπόρος, ὁ μπροστάρης γιά ὅλους ἐμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦμε πιστά τά βήματά του, πάντοτε ὑπό τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ο π. Ἀντώνιος ἦταν σωματικά παρών στίς 7 πρῶτες Συνδιασκέψεις. Θεωρῶ ιδιαίτερη εὐλογία γιά μένα ὅτι διδάχτηκα κοντά του τήν «τέχνη» τῆς ποιμαντικῆς αὐτῆς διακονίας καί ὅτι ὅλα αὐτά τά χρόνια συμμετεῖχα καί στίς τριάντα Συνδιασκέψεις μας.

Ἡ πρώτη ἐκείνη «ἄτυπη» συνάντηση τοῦ 1989, πού μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς ἡ «ἰδρυτική» τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ, εἶχε ὡς θέμα: «Γενικό σκηνικό τῶν αἱρέσεων καί τῆς παραθρησκείας». Καίτοι ἡ πρωταρχική ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προέβλεπε τήν συνεργασία ἐντεταλμένων τῶν ὁμόρων πρὸς τήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή Μητροπόλεων, ἡ πρόσκληση ἐπεξετάθη σέ ὅλες τίς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Συγκεντρωθήκαμε τότε στόν ὑπόγειο χῶρο τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς, στήν ὁδὸ Μεσογείων 422, 18 περίπου κληρικοί τῆς Ἱ. Ἀρχιεπι-

σκοπῆς καί Ἱ. Μητροπόλεων καί 13 συνεργάτες τῆς «Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων γιά τήν προστασία τῆς Οἰκογενείας καί τοῦ Ἀτόμου». Συνολικά τριάντα περίπου πρόσωπα.

Στή συνέχεια οἱ Συνδιασκέψεις ἐπραγματοποιήθησαν πάντοτε μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί μέ δαπάνη κυρίως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλά καί τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, πού τίς φιλοξένησαν σέ ἄλλες πόλεις.

Πόσες ἀναμνήσεις καί πόσες συγκινήσεις ἀπό τήν πορεία αὐτή! Πόση φιλότιμη προσπάθεια καταβλήθηκε στά τριάντα αὐτά χρόνια, γιά νά μελετηθεῖ σωστά τό φαινόμενο τῶν συγχρόνων αἱρέσεων καί νά ὑποβληθοῦν στίς κατά τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, πολύτιμα Πορίσματα πρὸς ποιμαντική ἀξιοποίηση!

Ἀπό τίς 30 Συνδιασκέψεις, οἱ 9 πραγματοποιήθηκαν στό Προκόπι Εὐβοίας, ὑπό τήν σκέπη τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου. Ἄλλες 3 στήν Ἀλίαρτο Βοιωτίας ὑπό τίς εὐλογίες τοῦ Σεβασμιωτάτου τότε Μητροπολίτου Θηβῶν καί Λεβαδείας κ. Ἱερωνύμου, δύο στή Λάρισα, φιλοξενηθεῖσες ὑπό τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Λαρίσης καί Τυρνάβου κυροῦ Ἰγνατίου καί οἱ λοιπές σέ διάφορες Μητροπόλεις. Ἡ περυσινή καί ἡ ἐφετινὴ στήν Λεπτοκαρυά Πιερίας, ἐσημείωσαν ιδιαίτερη ἐπιτυχία μέ τήν ὑποδειγματική φιλοξενία καί φροντίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους καί Κατερίνης κ. Γεωργίου καί τῆ συμβολή τοῦ Δήμου Κατερίνης, τούς ὁποίους εὐχαριστοῦμε ἀπό καρδίας. Ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ἐκφράζουμε πρὸς τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κίτρους κ. Γεώργιο καί τόν Δήμαρχο Κατερίνης κ. Σάββα Χιονίδη, διότι ἀνέλαβαν τήν ἐπιμέλεια καί τήν ἐκδοση τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγούμενης ΚΘ' Πανορθοδόξου Συνδιασκέψεως.

Στό σημεῖο αὐτό θεωρῶ χρέος μου νά μνημονεύσω τούς διατελέσαντες Προέ-

δρους τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς κατά τὴν περίοδο τῶν τριάντα ἐτῶν, ὑπὸ τὴν Προεδρία τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν οἱ ἀποφάσεις γιὰ τὴ σύγκληση τῶν Συνδιασκέψεων, ὀρίσθησαν τὰ θέματα καὶ ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς προήδρευσαν αὐτῶν.

Φλωρίνης Αὐγουστῖνος (1989), Φιλίππων Προκόπιος (1990), Ὑδρας Ἱερόθεος (1990-1994), Μαρωνείας Δαμασκηνός (1995), Τριφυλίας Στέφανος (1996), Καισαριανῆς Γεώργιος (1999), Παροναξίας Ἀμβρόσιος (1999), Σισανίου Ἀντώνιος (2000), Ζιχνῶν Σπυρίδων (2001-2002), Νικοπόλεως Μελέτιος (2002-2011, ὁ μακροβιότερος), Θεσσαλονίκης Ἄνθιμος (2012-2015) καὶ Λαρίσης Ἰγνάτιος (2016-2018), ὁ προσφάτως κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ.

Κατὰ καιροὺς, λόγῳ ἀσθενείας τῶν Προέδρων, προήδρευσαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Θεόκλητος, Μυτιλήνης Ἰάκωβος (Φρατζῆς), Περιστερίου Χρυσόστομος, Ἡλείας Γερμανός, Δρυινουπόλεως Ἀνδρέας καὶ Πειραιῶς Σεραφεῖμ. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς σήμερα εἶναι ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ.

Στὶς τριάντα αὐτὲς διαδοχικὲς Συνδιασκέψεις ἐτέθησαν ἀντίστοιχα σημαντικὰ καὶ ἐπίκαιρα θέματα, σχετικὰ μὲ τὸ ἀντικείμενο τῆς Σ. Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν αἰρέσεων. Σὲ πολλές Συνδιασκέψεις ἐπανέρχεται ὡς γενικὸ θέμα, ὑπὸ διάφορες μορφές, ἡ ἀνάγκη μελέτης τοῦ τρόπου ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων γύρω ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τῶν νεοφανῶν αἰρέσεων. Ἐπίσης, σχεδὸν σὲ ὅλες ἐπαναλαμβάνεται στερεότυπα ἢ ἀνάγκη νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ Ἱεράρχες, οἱ ποιμένες, οἱ κατηχητὲς καὶ τὸ Ὁρθόδοξο Πλήρωμα, γιὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος. Νὰ ἀξιολογηθοῦν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔντυπα, οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ καὶ τὸ διαδίκτυο.

Ἐπισημαίνεται ἀκόμη σὲ πολλὰ κείμενα ἢ ἀνάγκη νὰ λειτουργήσῃ ὀρθά ἢ ἐνορία, νὰ θεραπευθοῦν τὰ δικά μας κενά, ὅταν

καὶ ὅπου αὐτὰ ὑπάρχουν, νὰ προβληθεῖ καὶ νὰ γίνῃ γνωστὴ στὸν σύγχρονο ἀναζητητὴ ἢ Ὁρθόδοξῃ λύση καὶ πρόταση γιὰ νόημα ζωῆς κ.ο.κ. Σὲ ἀρκετὲς Συνδιασκέψεις θίγονται ἐπὶ μέρους πτυχὲς τοῦ φαινομένου τῶν αἰρέσεων, ὅπως π.χ. τοῦ Πεντηκοστιανισμοῦ, τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά», τοῦ νεοπαγανισμοῦ, τῆς μαγείας, τοῦ ἐσωτερισμοῦ, τοῦ ἀποκρυφισμοῦ, τοῦ φονταμενταλισμοῦ καὶ τῆς «Νέας Ἐποχῆς» γενικώτερα κ.ἄ.

Στὴν παρούσα Συνδιάσκεψη ἢ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπρότεινε καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ τεθεῖ τὸ σημαντικό θέμα τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων, καθόσον σὲ πολλές αἰρετικὲς ομάδες ὑπάρχουν τελετὲς οἱ ὁποῖες προβάλλονται ὡς «μυστήρια», ἐνῶ οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὰ Ἱερά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ Πορίσματα τῶν Συνδιασκέψεων βρίσκονται ἀναρτημένα καὶ στὸν ἰστότοπο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς. Πιθανῶς θὰ ἦταν πολὺ σημαντικό νὰ ἐκδοθοῦν τὰ Πορίσματα αὐτὰ σὲ ἓνα ἐνιαῖο τόμο.

Οἱ Συνδιασκέψεις μας αὐτὲς, πού συγκεκριμένως ἐπὶ τῷ αὐτῷ Ποιμένες καὶ Ἐντεταλμένους τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐπωμισθεῖ τὸ ποιμαντικὸ καθῆκον τῆς μελέτης τῶν συγχρόνων αἰρέσεων, ἔχουν καταστῆ πλέον θεσμός. Ἐνας θεσμός, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀξία ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Τὰ Πορίσματα τῶν Συνδιασκέψεων ἀποτελοῦν τὴν πυξίδα γιὰ τὴν χάραξη διορθόδοξως, τῆς ὀρθῆς ποιμαντικῆς στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τῆς σύγχρονης πλάνης.

Ἀπὸ τὴν πληθώρα τῶν μηνυμάτων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὶς Πανορθόδοξες Συνδιασκέψεις, περιορίζομαι, λόγω ἐλείψεως χρόνου, σὲ ἐλάχιστες ἀντιπροσωπευτικὲς παραγράφους.

Ἀπευθυνόμενος στοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ ἤδη στίς

31.5.1995, κάνει λόγο για «τήν ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τῶν ἀτύπων Συνδιασκέψεων Ἐντεταλμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων καί τήν ὀλόθυμη ἀποδοχή τοῦ θεσμοῦ ἐκ μέρους ὄλων τῶν Προκαθημένων». Σέ ἄλλο μήνυμά του (Δ' Συνδιάσκεψη 1992) ἀναφέρει: «Ὁ θεσμός τῆς συνεργασίας εἰς τὰ πλαίσια τῆς Συνδιασκέψεως Ἐντεταλμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων διά θέματα Αἰρέσεων καί Παραθρησκείας, ἐξελίχθη εἰς σημαντικόν φορέα ἐρεῦνης, ἐνημερώσεως καί ἐκπαιδεύσεως τῶν συνεργατῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι μέ ἐντολήν τῶν κατά τόπους Σεβασμιωτῶν Μητροπολιτῶν δραστηριοποιοῦνται εἰς τήν ποιμαντικήν βᾶσιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν διαρκῶς ὄγκουμένων προβλημάτων, τὰ ὅποια δημιουργεῖ ἡ ηὔξημένη δραστηριότης τῶν ποικίλων αἰρετικῶν καί παραθρησκευτικῶν ομάδων».

Ὁ Μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, ὑπογραμμίζοντας τόν σκοπὸ τῶν Συνδιασκέψεων αὐτῶν (ΙΗ' Συνδιάσκεψη 2006), σημειώνει: «Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοργανώνει τὰς ἐτησίους αὐτὰς Πανορθόδοξους Συνδιασκέψεις, κινουμένη, τοῦτο μὲν, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς διαρκοῦς μαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ περὶ τῆς κατά Χριστὸν ἐλπίδος ἐν τῇ ἀντιμετώπισει τῆς πλάνης, τοῦτο δέ, ὑπὸ τῆς διαθέσεως ταπεινῆς διακονίας καί συναντιλήψεως τῶν κατά τόπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν εἰς τόν ἀγῶνα αὐτῶν πρὸς ὀριοθέτησιν τῆς Ὀρθόδοξου Πίστεως καί ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων προβλημάτων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἐντόνου δραστηριότητος τῶν νεοφανῶν αἰρέσεων».

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπός μας κ. Ἱερώνυμος, πολὺ νωρὶς, ἤδη ὡς Μητροπολίτης Θηβῶν καί Λεβαδείας καί ἔχοντας πρόσφατες τίς ἄοκνες καί συστηματικὲς ἐνέργειές του γιὰ τήν ἀποτροπὴ δημιουργίας κέντρου τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» στήν Μητρόπολή του, στήν Ι' Συνδιάσκεψη τῆς Ἀλιάρτου τό 1998 ὑπογραμμίζει: «Ἡ διορθόδοξη συνεργασία ὄλων εἶναι πλέον

ἀνάγκη· καθίσταται ἀπαραίτητη ἰδιαίτερα στίς ὀρθόδοξες ἐκεῖνες χῶρες, στίς ὁποῖες οἱ παραθρησκευτικὲς ὀργανώσεις ἔχουν διαβρώσει ἐπικίνδυνα θεσμούς καί φορεῖς.

Αὐτὴ ἡ διορθόδοξη συνεργασία ἀποδεικνύεται ἀναγκαῖα γιὰ τήν ἀλληλοενήμερωση, ἀλλὰ καί γιὰ τήν ἀπό κοινῆς ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων (ποιμαντικῶν, κοινωνικῶν, νομικῶν).... Δέν εἴμαστε ἐναντιοὶ στήν ἐλεύθερη θρησκευτικὴ ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων. Γιατί ἡ Ὀρθοδοξία πιστεύει καί σέβεται κατ' ἐξοχήν τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Ἔχουμε ὅμως καθῆκον ὡς χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, νά ὀριοθετοῦμε, νά περιχαράκωνουμε τήν πίστη μας καί νά διαφωτίσουμε τοὺς πιστοὺς μας ὀρθόδοξα».

Πάνω στήν ἴδια γραμμὴ ἐκφράζονται καί οἱ Προκαθημένοι τῶν ἄλλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος (Η' Συνδιάσκεψη 1996), ὑπογραμμίζει: «...Ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὀφείλει ὅπως ἡ ἐτοίμη εἰς ἀπολογία πάντῃ τῷ αἰτοῦντι καί δὴ ὅπως γνωρίζη τί ἀκριβῶς κρύπτεται ὀπισθεν μιᾶς ἐκάστης τῶν πολυωνύμων ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι ὑπισχνοῦνται τήν αὐτοσωτηρίαν καί ὅπως διὰ τῶν κατά τόπους ποιμένων καί διδασκάλων τῆς ἀληθείας ἐνημεροῖ τοὺς πιστοὺς, ἵνα μὴ πλανηθῶσι. Τό ἔργον καί καθῆκον τοῦτο τῆς ἀκριβοῦς πληροφορήσεως ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων ὡς ἐνέργεια πολεμικὴ κατὰ τῶν ἐν λόγῳ ὀργανώσεων καί ἐπιχειρεῖται ὅπως ἐμποδισθῇ ὡς ἀντίθετον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ἐν τούτοις, πρόκειται ἀκριβῶς περὶ ἀπλῆς ἐνημερώσεως τῶν ἐνδιαφερομένων ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπικαλουμένης θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, διότι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδὲν βίαιον μέτρον λαμβάνει κατ' οὐδενός, ἀλλ' ἀπλῶς κηρύσσει τόν λόγον τῆς ἀληθείας».

Κλείνοντας τὴ σύντομη ἱστορικὴ ἀναδρομὴ μου στήν τριακονταετῆ αὐτὴ εὐλογημένη πορεία, ἐπιτρέψτε μου νά ἐκφράσω

τή βαθειά εὐγνωμοσύνη μου, τόν νύϊκό σεβασμό μου καί τίς ἀπό βάθους ψυχῆς εὐχαριστίες μου πρὸς τὴν Σεπτῆ Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τούς Μακαριωτάτους Προκαθημένους Αὐτῆς, γιά τὴν ἀνάθεση στό ταπεινὸ πρόσωπό μου τοῦ συντονισμοῦ τοῦ προγράμματος καί τῆς λειτουργίας τῶν Συνδιασκέψεων αὐτῶν.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν νά ἀναλάβουν τὸ βᾶρος τῆς φιλοξενίας τῶν Συνδιασκέψεων.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν Συνδιασκέψεων ὀφείλεται στίς στοχευμένες ἀποφάσεις τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων, στήν ἐπίπονη προσπάθεια τῶν συνεργατῶν τοῦ Γραφείου τῆς Ἐπιτροπῆς, καθὼς καί στοὺς Συνέδρους πού συμμετεῖχαν σ' αὐτές. Στόχος πάντοτε τῶν Συνδιασκέψεων αὐτῶν εἶναι ἡ κατάρτιση ἱκανῶν στελεχῶν γιά τὴ μελέτη καί ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τῶν συγχρόνων αἱρέσεων. Μέ σεβασμὸ στὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καί τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα κάθε πολίτη στὴ θρησκευτικὴ του ἐπιλογή, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

μας καί διὰ τῶν Συνδιασκέψεων αὐτῶν ἐπιδιώκει νά πληροφορήσει τὸ Ὁρθόδοξο Πλήρωμα καί νά τὸ προστατεύσει ἀπὸ τὴν ἀπειλή τῆς σύγχρονης πλάνης καί νά βοηθήσει, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατό, τὰ πλανηθέντα τέκνα τῆς, ἀλλὰ καί τίς οἰκογένειές τους.

Εὐχομαί ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας μας Κύριος Ἰησοῦς Χριστός νά ἀναδεικνύει ἀξιόσους διακόνους Του στόν νευραλγικὸ τομέα τῆς ὀρθῆς ποιμαντικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν συγχρόνων αἱρέσεων.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὡς «στῦλος καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. γ' 15), ἐθριάμβευσε πάντοτε κατὰ τῆς πλάνης. Οἱ εἴκοσι αἰῶνες τῆς θεοφρούρητης πορείας Τῆς, μᾶς διδάσκουν καί μᾶς βεβαιώνουν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὑπὸ τὸν φωτισμὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, θά διαφυλάττει καί θά ἐρμηνεύει πάντοτε ἀπλανῶς τὴν Ἀλήθεια, θά ἐντοπίζει καί θά κατατροπώνει ἢ θά θεραπεύει τὴν πλάνη, θά σώζει καί θ' ἀγιάζει τούς πιστοὺς πορευόμενι πρὸς τὰ ἔσχατα καί ἀτενίζοντας στόν τελικὸ θρίαμβο τοῦ «Ἐσφαγμένου Ἀρνίου».

Λ' ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἡ Λ' ἐπετειακὴ Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη Ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων γιὰ θέματα αἱρέσεων καὶ παραθρησκείας, πού πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου Β', στὴ Λεπτοκαρυὰ Πιερίας ἀπὸ 22 ἕως 24 Ὀκτωβρίου 2018, μὲ τὴ φιλόξενη φροντίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους, Κατερίνης καὶ Πλαταμῶνος κ. Γεωργίου καὶ ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς καὶ Φαλήρου κ. Σεραφεῖμ, Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἱρέσεων, μὲ θέμα: «Αἰρετικές θεωρήσεις περὶ τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων», μετὰ ἀπὸ ἐκτενῆ συζήτηση ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων ἐνέκρινε ὁμοφώνως τὰ ἀκόλουθα Πορίσματα:

Ἡ Ὁρθόδοξη ἀντίληψη γιὰ τὰ Ἱερά Μυστήρια συνοψίζεται κάλλιστα στὴν πατερική ἔκφραση «σημαίνεται ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς Μυστηρίοις» (Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας). Πράγματι ἡ σημασία τῶν Μυστηρίων εἶναι τόσο καθοριστική, ὥστε ἡ ζωὴ καὶ ὑπαρξὴ τῆς Ἐκκλησίας ὑποστασιάζεται, ἀποκαλύπτεται, φανερώνεται καὶ πραγματώνεται μέσα στὰ Ἱερά Μυστήρια. Ἰδιαιτέρως, ἡ Ἐκκλησία ἐμφανίζεται στὸ «Μυστήριο τῶν Μυστηρίων» τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας, μὲ τὸ ὅποιο εἶναι συνδεδεμένα ὅλα τὰ Μυστήρια. Μὲ τὰ Ἱερά Μυστήρια ἐνεργεῖ καὶ σώζει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός καὶ μὲ αὐτὰ μεταδίδεται ἡ ἄκτιστη Θεῖα Χάρις. Τὸ γεγονός, ὅτι ἐκτός τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ χωρὶς τῆς μετοχῆς στὴν ἄκτιστη Θεῖα Χάρις δὲν ὑπάρχει

σωτηρία, σημαίνει, ὅτι θεμελιώδης προϋπόθεση εἶναι γιὰ τὸν χριστιανὸ ἢ μετοχὴν του καὶ κοινωνία του στὰ αὐθεντικά καὶ γνήσια Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀντιθέτως, στὸν χῶρο τῶν αἰρετικῶν κινήσεων ὑπάρχει συμμετοχὴ σὲ ὑποκατάστατα μυστηρίων (τελετές) ἄνευ χαρισματικῆς καὶ σωτηριολογικῆς ἀξίας, πού καθιστοῦν ἀνέφικτη τὴ δυνατότητα σωτηρίας. Ἡ ἄκρως προβληματικὴ θεώρηση ἢ καὶ ἀνυπαρξία μυστηρίων μὲ τὴν κυριολεκτικὴν σημασία τῆς λέξεως, σὲ πολλές αἰρετικές καὶ παραχριστιανικές κινήσεις, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα οἱ χαρακτηριζόμενες ἀπὸ αὐτὲς τελετές, νὰ μὴν ἀποτελοῦν εἴσοδο στὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σωτηρία καὶ βεβαίωση προσλήψεως τῆς χάριτος ἐντὸς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ διάφορες αἰρετικές καὶ παραχριστιανικές ομάδες τῆς ἐποχῆς μας, ὡς ἐπιβουλεῖς τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, μὲ τίς κακόδοξες θέσεις τους, ἐπιχειροῦν νὰ πλήξουν τὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, δηλαδή τὰ Ἱερά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Προτεσταντικές καὶ Νεοπροτεσταντικές κινήσεις θεωροῦν τὸ Βάπτισμα ἀπλῆ συμβολικὴ τελετὴ, διαχωρίζουν τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Βάπτισμα, ἀπορρίπτουν τὸν Νηπιοβαπτισμό, θεωροῦν τὸν Ἄρτο καὶ τὸν Οἶνο τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας ἀπλᾶ σύμβολα τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀρνοῦνται τὸν σωτηριολογικὸ χαρακτήρα τῶν λοιπῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας (Χρίσματος, Ἱερωσύνης, Ἐξομολογήσεως, Γάμου καὶ Εὐχελαίου).

Ἡ ὑποτίμηση, διαστρέβλωση, καὶ ἀπόρριψη τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ἀπὸ τοὺς σύγ-

χρονους Πεντηκοστιανούς καί τίς διάφορες ομάδες τοῦ αὐτοπροσδιοριζομένου ὡς «χαρισματικοῦ» κινήματος, ὀφείλονται κυρίως στίς ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις τους γιά τήν Ἐκκλησία καί τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία ἐκλαμβάνεται ἀπό αὐτούς ὡς ἓνα σύνολο («σῶμα») ἀνθρώπων μέ κοινή πίστη, ἡ δέ σωτηρία ὡς ἓνα εἶδος αὐτόματης ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Κατά συνέπεια, τά δῆθεν μυστήριά τους, πού οἱ ἴδιοι τά θεωροῦν συμβολικές πράξεις, εἶναι γιά αὐτούς ὑποδεέστερα καί αὐτοῦ τοῦ ἐκστατικοῦ φαινομένου τῆς δῆθεν «γλωσσολαλιᾶς», χωρίς πραγματική σωτηριολογική ἀξία, καθώς ἀγνοοῦν τραγικά τό βαθύτερο καί οὐσιαστικό τους νόημα, αὐτό πού ἀποτελεῖ κοινή ἐμπειρία ὄλων τῶν χριστιανικῶν γενεῶν.

Κατά τόν ἴδιο τρόπο ἡ ἐταιρεία «Σκοπιά» τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» ἀπορρίπτει ὅλα τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καθώς καί τό ὄντολογικό θεμέλιο κάθε αὐθεντικοῦ Μυστηρίου, δηλαδή τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ὀργάνωση αὐτή δέν ἀποδέχεται τή θεμελιώδη ἐκκλησιαστική πίστη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι Θεός ἀληθινός, ὅτι εἶναι ὁ μοναδικός Σωτήρας καί Λυτρωτής τοῦ κόσμου, ὅτι εἶναι παρῶν, ἐνεργεῖ καί σώζει διά τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων Του. Διατηρεῖ κάποιες συμβολικές τελετές, ὅπως τό «Βάπτισμα» καί τήν «Ἀνάμνηση», οἱ ὁποῖες παραχαράσσουν τά Μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καί τῆς Θείας Εὐχαριστίας τῆς Ἐκκλησίας. Διαφοροποιεῖται ριζικά ἀπό τό πνεῦμα καί τό γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί ἀπό τή διαχρονική πράξη τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε οὔτε μεταξύ τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιῶν καί αἰρέσεων μπορεῖ νά ἐνταχθεῖ, οὔτε τό ὄνομα τῶν Χριστιανῶν μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖ γιά τά μέλη της, ἀσχέτως ἐάν γιά προφανεῖς λόγους τό χρησιμοποιεῖ ἐνῶ τό ἀποκαλοῦσε στό παρελθόν «δυσῶδες».

Οἱ Μορμόνοι, ἀπορρίπτουν τήν ἔννοια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί τυγχάνουν ἐξω-

χριστιανικό σύστημα. Συνεπῶς καί ἡ διδασκαλία τους περί Μυστηρίων, ἤδη ἀπό τήν ἀφετηρία της, εἶναι πλήρως διαστρεβλωμένη. Οἱ τελετές τῶν Μορμόνων ἀποτελοῦν εἶδος «πνευματικῆς» προετοιμασίας, διά τῆς ὁποίας ὁ ἀνθρώπος πρέπει νά συνειδητοποιήσει τήν κλήση του πρός μία «σωτηρία», τό περιεχόμενο τῆς ὁποίας βρίσκεται σέ ἀπόλυτη ἀναντιστοιχία μέ τήν χριστιανική νοηματοδότηση τοῦ ὄρου. Ἡ χρήση ὕδατος ἀντί οἴνου στήν ἀπομίμηση τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τό «βάπτισμα τῶν νεκρῶν», τό ὁποῖο ὑπῆρξε καί πρακτική ἀρχαίων αἰρετικῶν γνωστικῶν (Κηρινθιανῶν, Μαρκίωνος κ.ἄ.), εἶναι σαφείς ἀποδείξεις τῆς ἀλλοιώσεως χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

Στό πλαίσιο τῆς ποιμαντικῆς μέριμνας τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ἐπανάταξη τῶν θυμάτων τῆς πλάνης στήν αὐθεντική μυστηριακή της ζωή, τῶν ὁποίων σέβεται τήν ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, μή ἀποδεχομένη ὅμως τή στρέβλωση τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως καί Ἀληθείας, ἀπαιτοῦνται: ὀρθή διάγνωση, προσπάθεια ἀναγνώρισης τῶν αἰτίων πού ὀδήγησαν τό θῦμα στήν πλάνη, ἀργά καί σταθερά βήματα γιά ἀπεξάρτηση καί ἀποδοχή τοῦ πλανεμένου χωρίς οὐδεμία διάθεση ἀπομειώσεως τῆς προσωπικότητός του, ἐνταξη στήν Ὁρθόδοξη ζωή καί στόν πλοῦτο τῆς λατρείας καί διά τῆς ἐκκλησιοποιήσεώς του εἰσαγωγή στήν ἐν Χριστῷ ἐλευθερία «τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ».

Συμπερασματικά τονίστηκε, ὅτι διά τῶν ποικιλόμορφων αἰρετικῶν θεωρήσεων τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ἐπιδιώκεται ὄχι ἀπλῶς ἡ ἀλλοίωση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί κυρίως τῆς θείας λατρείας της, ἀλλά καί ἡ στέρηση τῶν πιστῶν ἀπό τήν εὐλογία καί τή δυνατότητα νά ἐνώνονται ὡς ὀργανικά μέλη μέ τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἁγία Του Ἐκκλησία, νά καθαίρονται ἀπό

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Τοῦ κ. Παντελεῆ Λέκκου, Δρ Θεολογίας, Ιστορικοῦ

Α' Τό «Μυστήριο» στήν Ἐκκλησία¹

Τά Μυστήρια εἶναι ἱερές τελετές, πού ἰδρύθηκαν ἀπό τόν Χριστό καί τούς Ἀποστόλους², οἱ ὁποῖες μέ αἰσθητό τρόπο, μέ αἰσθητά σημεῖα μεταδίδουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Τά Μυστήρια εἶναι τά κτιστά μέσα, μέ τά ὁποῖα παρέχεται ἡ ἄκτιστη χάρη τοῦ Θεοῦ³. Τά αἰσθητά-ύλικά στοιχεῖα πού χρη-

1. Τμήμα εἰσηγήσεώς του στήν Α' Πανορθόδοξη Συνδιάσκεψη, μέ θέμα: «Ορθόδοξη θεώρηση τῶν Μυστηρίων».

2. Γιά τόν θεοσύστατο χαρακτήρα τῶν μυστηρίων βλ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Α., *Τά ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Δογματική περίληψη τῆς ὀρθόδοξης πίστεως μας*, ἔκδ. Ὁ ἅγιος Νικόλαος, Αθήνα 2002, 19-21.

3. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Γ., *Χριστιανική Ἠθική*, τ. 2, Θεσσαλονίκη 2003, 139.

τά πάθη τους, νά φωτίζονται μέ τή θεία ἔλλαμψη καί νά ἀποβαίνουν «θείας φύσεως κοινωνοί» καί μέτοχοι τῶν ἀκτίστων θείων ἐνεργειῶν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἐγκρίνει ὁμοφώνως τά ὡς ἄνω Πορίσματα καί ἐξουσιοδοτεῖ τον Πρόεδρο αὐτῆς νά τά ὑπογράψει.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνδιασκέψεως
† Ὁ Πειραιῶς καί Φαλήρου Σεραφεῖμ

Οἱ Ἐντεταλμένοι τῶν
Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν
Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Μητροπολίτης
Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου Δαμασκηνός
Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Μητροπολίτης
Πτολεμαῖδος Ἐμμανουήλ
Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, Ἀρχιεπίσκοπος
Λύδδης Δημήτριος

σιμοποιοῦνται εἶναι ἀπαραίτητα ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος εἶναι καί ὑλικό ὄν, ἔτσι ἔχει τήν ἀνάγκη νά ἀντιλαμβάνεται μέ τίς αἰσθήσεις τήν μεταδιδόμενη Θεία Χάρη. Γιά τήν ὀρθόδοξη θεολογία ἡ Ἐκκλησία πραγματοποιεῖται καί φανερώνεται στό γεγονός τῆς Πεντηκοστῆς, τό ὁποῖο βιώνεται σέ κάθε σύναξή της. Ἐτσι στήν θεολογική ὀρολογία καί γλώσσα μυστήρια καλοῦνται οἱ συγκεκριμένες δυνατότητες ὀργανικῆς ἔνταξης ἢ δυναμικῆς ἐπανένταξης τοῦ ἀτομικοῦ βίου στήν ἐκκλησιαστική ζωή. Καί αὐτές οἱ δυνατότητες μετοχῆς εἶναι ταυτόχρονα καί γεγονότα φανέρωσης καί πραγμάτωσης

Πατριαρχείου Ρωσίας, Ἡγούμενος Θεοφάνης
Λουκιάνωφ

Πατριαρχείου Σερβίας, Ἐπίσκοπος Ναῖσοῦ
Ἀρσένιος

Πατριαρχείου Ρουμανίας, Ἐπίσκοπος
Τουλσίας Βησσαρίων

Πατριαρχείου Βουλγαρίας, Μητροπολίτης
Βράτσης Γρηγόριος

Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Πρωτοπρεσβύτερος
Ἡλίας Κουτραφούρης

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Πρωτοπρεσβύτερος
Κυριακός Τσουρός

Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε
Βαρσανούφιος

Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, Πρωτοπρεσβύτερος
Κοσμᾶς Πρίφτης

Ὁ φιλοξενῶν τήν Συνδιάσκεψη
+Ὁ Μητροπολίτης Κίτρους, Κατερίνης
καί Πλαταμῶνος Γεώργιος

της ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας⁴. Ἡ ζωή καί ἡ ὑπαρξη τῆς Ἐκκλησίας ταυτίζεται μέ τά μυστήρια.

Ὅπωςδήποτε στή καθομιλουμένη μέ τόν ὄρο μυστήρια ἐννοοῦμε πράγματα καί καταστάσεις πού δέν μποροῦν νά ἐξηγηθοῦν λογικά καί ὅ,τι ἀναφέρουμε γι'αὐτά δέν εἶναι ἐντελῶς ἀληθινό, ἀφοῦ δέν μπορεῖ νά κατανοηθεῖ πλήρως. Στήν Ἐκκλησία οἱ καταστάσεις πού ζοῦμε μέσα στή λειτουργική της πράξη ὀνομάζονται μυστήρια ἀκριβῶς ἐπειδή δέν δυνάμεθα οὔτε νά ἀντιληφθοῦμε, οὔτε νά ἐκφράσουμε τό πραγματικό τους περιεχόμενο μέ τά συνήθη ἀντιληπτικά καί ἐκφραστικά μας μέσα⁵. Τό κρασί καί τό ψωμί στήν Θεία Εὐχαριστία μεταβάλλονται σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ «τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ» πού μεταλαμβάνουμε καί ὁ ἄνθρωπος καταδύεται καί ἀναδύεται τρεῖς φορές στό νερό τοῦ Βαπτίσματος στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλάζοντας ἔτσι τήν κατάστασή του, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά δοῦμε αἰσθητά ἢ νά κατανοήσουμε λογικά το πῶς συντελοῦνται αὐτές οἱ πράξεις. Ἐν τέλει, ἡ καθημερινή, συμβατική γλώσσα πού χρησιμοποιοῦμε δέν ἀρκεῖ γιά νά ἐκφράσει τό νόημα τῶν Μυστηρίων καί νά ὀδηγήσει στήν κατανόησή τους. Γι' αὐτήν χρειάζεται ἡ ἐμπειρία καί ἡ ἐλεύθερη συμμετοχή σ' αὐτά.

Β' Χαρακτηριστικά τῶν ἐκκλησιαστικῶν Μυστηρίων

i. Τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας διακρίνονται γιά τήν Χριστοκεντρικότητά τους. Τελοῦνται «ἐν Χριστῶ», μέσα στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί σώζουν μέ τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἡ δόξα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἀντλοῦν τή σωτή-

ρια ἰσχύ τους ἀπό τή σταυρική θυσία τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἔπρεπε πρῶτα νά προσφερθεῖ γιά χάρη μας ἡ θυσία τοῦ «ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ» καί τότε νά λάβουμε τή δωρεά πού χορηγεῖται μέ τά μυστήρια⁶. Τά μυστήρια, ὅπως εἶπαμε, εἶναι θεοσύστατες ἱερές τελετές, ἀφοῦ συστάθηκαν εἴτε ἀπό τόν ἴδιο τόν Χριστό (Βάπτισμα, Θεία Εὐχαριστία), εἴτε ἀπό τούς Ἀποστόλους, μέ βάση τούς λόγους καί τίς πράξεις τοῦ Κυρίου (ἱεροσύνη, γάμος, εὐχέλαιο καί ἐξομολόγηση). Ἐτσι γίνεται ἀντιληπτό ὅτι ὁ θεοσύστατος χαρακτήρας τῶν μυστηρίων ἐξαρτᾶται ἀπό τό παράγγελμα τοῦ Κυρίου καί ὄχι ἀπό τόν λεπτομερῆ καθορισμό τοῦ τελετουργικοῦ τους ἀπό τόν ἴδιο.

ii. Τά μυστήρια εἶναι ἀπαραίτητα γιά τήν ἐν Χριστῶ σωτηρία. Ὅσοι ζοῦν ἐκτός της μυστηριακῆς ζωῆς, ζοῦν ἐκτός καί τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ⁷. Ἐφόσον ὀρίσθηκαν ἀπό τόν ἴδιο τόν Χριστό ὡς μέσα χορηγίας τῆς χάριτος, συνεπάγεται ὅτι ἡ χρήση τούς εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖα. Βεβαίως ἡ χορηγία τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συντελεῖται καί χωρίς αὐτά, ὅπως συνέβη στήν περίπτωση τοῦ Κορνηλίου στόν ὁποῖο τό Ἅγιον Πνεῦμα κατήλθε πρίν βαπτισθεῖ⁸. Οἱ ρητές παραγγελίες ὁμως τοῦ Κυρίου καθώς καί ἡ πείρα διδάσκουν ὅτι ἡ Θεία Χάρη μεταδίδεται μέσω τῶν μυστηρίων.

iii. Ἐχομε ἀναφέρει ὅτι τά μυστήρια ἀποτελοῦν τά αἰσθητά σημεῖα τῆς Θείας Χάριτος. Ἐχουν λοιπόν ἐξωτερική πλευρά καί ἐσωτερική ἀόρατη διάσταση. «Μυστήριον καλεῖται ὅτι οὐχ ἄ ὀρώμεν πιστεύομεν, ἀλλ' ἔτερα ὀρώμεν καί ἔτερα πιστεύομεν ... οὐ γάρ τῇ ὄψει κρίνω τά φαινόμενα, ἀλλά

4. ΠΑΝΝΑΡΑ, Χ., *Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἠθους*, Αθήνα ¹⁹⁷⁹, 177 κ. ἑ.

5. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Δ., *Διερχόμενοι διά τοῦ ναοῦ – μαθήματα κατήχησης γιά ἐνηλίκους*, ἔκδ. Δόμος, Αθήνα 2009, 252-253.

6. Βλ. Ὑπόμνημα εἰς τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν ἀπόστολον καί εὐαγγελιστήν, 41, PG 59, 284 καί ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περί ἱερωσύνης*, PG 155, 956C-D.

7. ΡΩΜΑΝΙΔΗ, Ι., *πρωτοπρ.*, *Τό προπατορικόν ἀμάρτημα*, Αθήνα ¹⁹⁸⁹, 173.

8. Πράξ. 10, 44.

τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς διανοίας»⁹. Ὁ συνδυασμός ἄλλωστε τοῦ αἰσθητοῦ καί ὑλικοῦ πρὸς τό ἀόρατο καί πνευματικό των μυστηρίων ἀνταποκρίνεται στή σύσταση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὄντας διφυῆς ἀπό σῶμα καί ψυχή λαμβάνει «τό μὲν ἀσώματον τῷ ἀσωμάτῳ, τό δέ σωματικόν τῷ σώματι»¹⁰. Μέ τίς προϋποθέσεις αὐτές ὁ ὅρος μυστήριο στήν ἐκκλησιαστική γλώσσα δέν σημαίνει κάτι τό ἀποκρυφιστικό. Χρησιμοποιεῖται γιά νά δηλωθεῖ ὅτι τό πραγματοποιούμενο μέσω αὐτῶν τῶν τελετῶν δέν ἐξαντλεῖται στή φαινομενολογία τῶν αἰσθητῶν συμβόλων.

iv. Κατά τήν ἐπιτέλεση τῶν μυστηρίων κυριαρχεῖ ἡ **τάση τῆς ἀποκρύψεως**, ὡς συνέχεια τῆς παλαιοχριστιανικῆς *disciplina arcana*¹¹. **Ἀκόμη καί ἡ συμβολική ἐρμηνεία, πού κυριαρχεῖ σέ ὅλο τόν μεσαίωνα, ἡ ἀναζήτηση τοῦ κρυφοῦ νοήματος τῶν ἀμφίων, τῶν σκευῶν καί τῶν λειτουργικῶν πράξεων, δέν εἶναι παρά προσπάθειες διεισδύσεως στό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ τό «ἀποκεκρυμμένον»¹².** Συνεπῶς μέ τά μυστήρια μέσα στή θεία λατρεία ἐνεργοποιεῖται το ἕνα καί «μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον»¹³ τῆς πίστεως, πού εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο καί ἡ σύσταση τῆς Ἐκκλησίας¹⁴.

v. **Τό κάθε μυστήριο συμβολίζει τή χάρη πού μεταδίδεται μέ αὐτό.** Ἄρα εἶναι σύμβολο καί φορέας τῆς θείας χάριτος. Τά μυστήρια δέν συμβολίζουν ἀπλά καί μόνο τή θεία χάρη, ἀλλά τή μεταδίδουν μέ ὑπερφυσική καί ταυτόχρονα δημιουργική δραστικότητα. Ἐγχαράττουν βαθιά τίς

σωτηριώδεις συνέπειές τους σέ ὅσους μετέχουν ἄξια σέ αὐτά καί μεταμορφώνουν τή δημιουργία σέ καινή ἐν Χριστῷ κτίση. Ἡ κτιστή δημιουργία μένει πάντοτε ἀνοικτή στήν ἀγιαστική θεία χάρη. Ἡ «δυνάμει» ἀγία κτίση γίνεται καί «ἐνεργεία» μέ τά μυστήρια¹⁵. Ἔτσι στό βάπτισμα «διά συμβόλου τήν τριήμερον τοῦ Χριστοῦ αἰνιττόμεθα ταφήν» καί «οὐκ ἀληθῶς ἀπεθάνομεν, οὐδ' ἀληθῶς ἐτάφημεν, οὐδ' ἀληθῶς σταυρωθέντες ἀνέστημεν ἀλλ' ἐν εἰκόνι ἢ μίμησις»¹⁶. Καί στή θεία εὐχαριστία θά μπορούσε νά εἰπωθεῖ ὅτι «ἐν τύπῳ ἄρτου δίδοται σοι τό σῶμα καί ἐν τύπῳ οἴνου δίδοται σοι τό αἷμα» τοῦ Χριστοῦ¹⁷.

vi. **Τά μυστήρια ὅμως δέν εἶναι μόνο σύμβολα,** ὅπως πρεσβεύουν ὀρισμένοι Προτεστάντες. Εἶναι συγχρόνως καί δραστηκοί φορεῖς τῆς Χάριτος, πού τή μεταδίδουν σέ ὅσους μετέχουν σέ αὐτά, καθὼς ἀποτελοῦν μυστηριώδεις ἐνεργείες τοῦ Θεοῦ (Dei operationes)¹⁸. Τά μυστήρια λοιπόν ἐνεργοῦν μέ ὑπερφυσική καί δημιουργική δραστικότητα. Καί ἔχουν τήν ὑπερφυσική τους δύναμη ὄχι ἀπό τίς ἀξιωμαθίες τοῦ λειτουργοῦ ἢ τοῦ μετόχου, ἀλλά χάρη στήν ἀγιότητα καί τήν ἀλήθεια Ἐκείνου πού τά συνέστησε¹⁹. Ὄποτε, ἡ ἰσχὺς καί ἡ ἀποτελεσματικότητα τῶν μυστηρίων ἐκπηγάξει ἀπό τή θυσία τοῦ μεγάλου ἀρχιερέα Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνο τα συνέστησε ἀλλά καί τά τελεσιουργεῖ μυστικά καί ἀόρατα. Ὁ ἐκκλησιαστικός λειτουργός ἀπλῶς ὑπηρετεῖ τήν τέλεση τοῦ μυστηρίου καί δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἕνα ὄργανο διακονίας: «Πατήρ καί Υἱός καί Ἅγιον Πνεῦμα πάντα

9. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τήν Α' Κορινθίους ὁμιλία*, 7, 1, PG 61, 55-56.

10. ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Κατήχησις γ' φωτισομένων*, 4, PG 33, 429.

11. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, ἐκδ. Ἀστήρ, Αθήνα 1990, 110.

12. Ἐφεσ. 3, 9.

13. 1 Τιμ. 3, 16.

14. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Ι., *Λειτουργικά Θέματα*, τ. 1, Θεσσαλονίκη 1977, 24 καί ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Γ., *Ο.π.*, 140.

15. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Γ., *πρωτοπρ.*, *Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας*, Αθήνα 1996², 243.

16. ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Κατήχησις μυσταγωγική β'*, 5, PG 33, 1081Α.

17. *Ο.π.*, 1100.

18. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, *Ἐλεγχος καί ἀνατροπή τῆς ψευδωνύμου γνώσεως*, 2, PG 7, 820Β.

19. ΒΛ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ, *Contra Cresconium Donatistam*, 4, 19 PL 43, 559. Γιά τή δραστικότητα τῶν μυστηρίων βλ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, *Ο.π.*, 21-25.

οικονομεί, ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ δανεῖζει γλῶτταν καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα»²⁰.

vii. Τά μυστήρια γιά νά εἶναι ἔγκυρα καί τέλεια πρέπει νά ἐπιτελοῦνται ἀπό κληρικό πού ἔχει λάβει κανονική χειροτονία καί δέν ἔχει διακόψει τὴν ἐκκλησιαστική κοινωνία λόγω αἵρεσης ἢ σχίσματος. Μυστήρια τά ὅποια τελοῦνται σέ κοινότητες αἵρετικῶν ἢ σχισματικῶν εἶναι ἄκυρα ὄχι ὅμως καί τελείως ἀνυπόστατα, ἐφόσον «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ»²¹. Γιά τόν λόγο αὐτό ἐφαρμόζεται σέ ὀρισμένες περιπτώσεις τό μέτρο τῆς οικονομίας καί τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίσεως ἀπό τὴν κανονική ἐκκλησιαστική ἀρχή. Ἡ χρήση τῆς οικονομίας ἐνδείκνυται προκειμένου εἴτε νά προέλθει μεγαλύτερο πνευματικό ἀγαθό, εἴτε νά ἀποφευχθεῖ μεγαλύτερο κακό. Ἐπιπλέον ἐξετάζεται, ἐάν κατά τὴν τέλεση τῶν ὑπό ἀναγνώριση ἄκυρων μυστηρίων τηρήθηκε ἡ παραδοσιακή τάξη τοῦ τελετουργικοῦ τυπικοῦ καί δέν διασπάστηκε, τουλάχιστον ἐξωτερικά, ἡ ἀποστολική διαδοχή τοῦ λειτουργοῦ²².

viii. Γιά τὴ λήψη τῶν δωρεῶν τοῦ μυστηρίου πρέπει νά προϋπάρχει ὡς **ἀπαραίτητος ὅρος ἡ πίστη, ἡ ἀγαθὴ διάθεση καί ἡ προπαρασκευὴ τοῦ μετόχου**. Ἡ καρποφορία τῶν μυστηρίων προϋποθέτει τὴν ἀνθρώπινη συγκατάθεση καί συνεργασία. Σέ ἀντίθετη περίπτωση ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ παραμένει ἀτελέσφορη²³. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ λειτουργικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας δέν περιορίζεται στή θεώρηση τῶν μυστηρίων καθ'ἑαυτᾶ. Τά προσφέρει ὡς δυνατότητες χαριτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, σέ συνάρτηση ὅμως μέ κάποιες βασικὲς προϋποθέσεις.

20. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν*, 86, 4, PG 59, 472 καὶ ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν*, μα', PG 155, 181D. Βλ. καὶ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Γ., *Ὁ. π.*, 139.

21. 1 Κορ. 2, 3.

22. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, *Ὁ. π.*, 29 κ. ἐ.

23. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, Γ., *Ὁ. π.*, 141.

Υπάρχουν δηλαδή ὅροι γιά τὴν ἐνεργοποίηση τῆς Χάριτος, πού παρέχεται ἀπό κάθε μυστήριο. Ἡ ἀπουσία τῶν προϋποθέσεων δέν ἀναιρεῖ μέν τὴ σωστικὴ δύναμη τοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ ἐμποδίζει τὴ σωστικὴ του ἐπενέργεια στὸν πιστό. Αὐτὴ ἡ ἐπενέργεια εἶναι ἀνεξάλειπτη. Γι' αὐτό καί ἀπαγορεύεται ἡ ἐπανάληψη τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος, τοῦ χρίσματος καί τῆς ἱερωσύνης²⁴.

ix. Τό σημαντικότερο χαρακτηριστικὸ τῶν Μυστηρίων εἶναι ὁ ἐκκλησιολογικὸς τους χαρακτήρας. Τά μυστήρια δέν εἶναι ἀτομικὲς τελετές, οὔτε ποτέ ὑπῆρξαν, ὅπως καί ἡ σωτηρία δέν ἀποτελεῖ ἀτομικὸ γεγονός. Διὰ τῶν μυστηρίων ἐγκεντριζόμεστε στὴν Ἐκκλησία, πού εἶναι «σῶμα Χριστοῦ» καί γινόμεστε «μέλη ἐκ μέρους»²⁵, δηλαδή, γινόμεστε μέλη μιᾶς μεγάλης κοινωνίας προσώπων, τῆς οἰκογένειας τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ Θεία Εὐχαριστία καί τά ἄλλα μυστήρια τελοῦνται πάντα μέ τὴν συμμετοχὴ πολλῶν πιστῶν-ἀδελφῶν μας καί ἡ εὐχαριστιακὴ κοινότητα εἶναι τό ἐπίκεντρο τῆς τέλεσης τῶν μυστηρίων, μέ προεξάρχοντα τὸν ἐπίσκοπο ἢ τὸν ἱερέα. Ἔτσι ἡ πρόσκληση συγγενῶν καί φίλων, εἰδικά στὸν γάμο καί στὴν βάπτισμα, γίνεται ὄχι γιά κοινωνικοὺς λόγους (ὅπως ἔχει καταστήσει νά θεωρεῖται στίς μέρες μας) ἀλλὰ γιά νά συγκροτηθεῖ αὐτὴ ἡ ἀπαραίτητη γιά τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου εὐχαριστιακὴ κοινότητα. Καί ἀναφερόμαστε σέ «εὐχαριστιακὴ» κοινότητα ἀφοῦ ὁ λόγος σύναξης τῶν πιστῶν «ἐπὶ τῷ αὐτῷ» εἶναι ἡ τέλεση τοῦ βασικότερου τῶν μυστηρίων, τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

x. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν μυστηρίων ἐπισημαίνουμε ὅτι οὔτε στὴν Καινὴ Διαθήκη, οὔτε στὴν πατερικὴ γραμματεία ὑπάρχει ρητὴ μνεῖα ἀκριβοῦς καθορισμοῦ. Στὴν

24. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, *Ὁ. π.*, 274 κ. ἐ. Βλ. καὶ ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Π., *Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τ. 3, Ἀθῆναι 1961, 28-29.

25. Α' Κο. 12,27.

παράδοση όμως και την πράξη της Ἐκκλησίας ἐξάρθηκαν ὡς θεοσύστατα **ἑπτὰ μυστήρια**: βάπτισμα, χρίσμα, θεία εὐχαριστία, ἱερωσύνη, γάμος, μετάνοια, εὐχέλαιο²⁶. Βέβαια, θά μπορούσε νά υποστηρίζει κανείς ὅτι τὰ Μυστήρια στήν Ἐκκλησία εἶναι πολύ περισσότερα καί ὄχι ὑποχρεωτικά συνδεδεμένα μέ ἱερές τελετές. Παράδειγμα, ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου πού «καί παρθένος ἔμεινε καί τεκεῖν ἴσχυσε», ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ὡς θεανθρώπινος ὀργανισμός, ἀλλά καί ἡ ἀνεξάντλητη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο, αὐτά καί πολλά ἄλλα θεολογικά θέματα εἰσέρχονται στόν χῶρο τοῦ ὑπερφυσικοῦ καί ὑπερλόγου καί δέν χωροῦν ἀπλῆς ἀνθρώπινης ἐρμηνείας.

Ἡ ἀποκρυστάλλωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μυστηρίων σέ ἑπτὰ ἔγινε ὑπό τήν ἐπίδραση τῆς σχολαστικῆς ρωμαιοκαθολικῆς θεολογίας. Στό ἔργο «περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας» πού ἀποδίδεται στόν Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη, ἀναφέρονται ἕξι μυστήρια: «οἱ τελετές τοῦ Φωτίσματος ἢ Βαπτίσματος, τῆς Συνάξεως (Θεία Εὐχαριστία), τοῦ Μύρου, τῶν Ἱερατικῶν Τελειώσεων (Ἱεροσύνης), τῆς μοναχικῆς τελειώσεως (μοναχική κουρά) καί τοῦ μυστηρίου τῶν ἱερῶν κεκοιμημένων»²⁷. Ὁ χρόνος κατά τόν ὁποῖο καθορίσθηκε ὁ παραπάνω ἀριθμός τῶν μυστηρίων συμπίπτει μέ τὰ τέλη τοῦ 13ου αἰώνα, χωρίς νά περιλαμβάνονται στόν ἀρχικό ἀριθμό ἀκριβῶς τὰ ἴδια μυστήρια πού περιέχει ὁ γνωστός σήμερα κατάλογος. Συγκεκριμένα, στή σύνοδο τῆς Λυών (1274) οἱ ἀνατολικοὶ ἀποδέχθηκαν τήν Ὁμολογία Πίστεως τοῦ Κλήμεντος Δ', στήν ὁποία ἀναφέρεται ρητά ὁ ἀριθμός τῶν μυστηρί-

26. Αναλυτικότερα γιά τό κάθε μυστήριο βλ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Ὁ. π., 248-291 καί ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ὁ. π., 37-192. Βλ. καί ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Δ., *Ἱερά ἀνθολογία περὶ τῶν σεπτῶν καί θείων ἑπτὰ μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1898.

27. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, «Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας», PG 3, 392 κ.ε.

ων²⁸. Ἐκτοτε ὁ αὐθαίρετος ἀριθμός ἑπτὰ ἔγινε ὁ ἐπίσημος ἀριθμός τῶν Μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπό τήν ἐπίδραση τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Δύσης.

Τόν ἀριθμό τόν συναντοῦμε καί σέ συγγράμματα ὀρθοδόξων κληρικῶν τῶν ἐπόμενων αἰώνων. Παράδειγμα ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανός (1536-1595) ἀνέφερε ὅτι «ἑπτὰ γάρ τὰ τοῦ θείου Πνεύματος χαρίσματα, ὡς Ἡσαΐας φησί, καί ἑπτὰ καί τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας», ἐνῶ ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Πέτρος Μογίλας (1596-1647) πίστευε ὅτι «τὰ ἑπτὰ μυστήρια ἀναβιβάζονται εἰς τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²⁹. Πάντως αὐτή παγίωση τοῦ ἀριθμοῦ ἑπτὰ δέν ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀμέσως ἀπὸ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἔτσι κατά τόν 14ο αἰώνα ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Ἰωάσφ ἀριθμεῖ δέκα μυστήρια, ἀφοῦ προσέθετε στὰ γνωστά ἑπτὰ ἀκόμα τρία, τήν καθιέρωση ναῶν, τήν μοναχική κουρά καί τήν νεκρώσιμη ἀκολουθία³⁰.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι νωρίτερα, τόν 15ο αἰώνα, ὁ Ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ἂν καί ἀποδέχεται τήν ἀρίθμηση τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, τὰ ἐρμηνεύει ὅλα χριστολογικά. Ὅλα δηλαδή ἀποτελοῦν ἐκφάνσεις τοῦ ἑνός μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, οἱ παραπάνω ἑπτὰ συγκεκριμένες λειτουργικὲς πράξεις ἐπικράτησαν νά ὀνομάζονται μυστήρια καί συνιστοῦν τό ἐπίκεντρο ὄχι μόνο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἀλλά καί τῆς λατρείας τῆς³¹. Χαρακτηριστικὸ ἐπί-

28. Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ γιά τόν ἴδιο ἀριθμὸ μυστηρίων κάνει λόγο καί κάποιος μοναχὸς Ἰώβ, ὁ ὁποῖος συσχετίζει τὴ μοναχικὴ τελείωση μέ τόν ἀριθμὸ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, βλ. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Π., «Μυστήρια», *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*, τ. 9, Ἀθήναι 1966, 238.

29. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων», *Θεολογία* 57(1986), 372.

30. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ...», ὁ.π., 373.

31. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Ὁ.π., 244 DALMAIS, J., «Die Sakramente: Theologie und Liturgie», *Handhurh der Ostkirchenkunde*, Düsseldorf 1971, 415 κ.ε. καί ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ...», ὁ.π., 370-377.

σης είναι, ότι σέ πλήρη συμφωνία μέ τήν ἀρχαία παράδοση καί σέ ἀντίθεση μέ τή μεταγενέστερη ἀκαδημαϊκή θεολογία, τά μυστήρια καλοῦνται ἱερές τελετές³².

Ἄν ἐρευνήσουμε τήν θέση διαφόρων ἑτεροδόξων θά δοῦμε, ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ἀποδέχονται ἑπτά Μυστήρια, ἐνῶ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἡ θέση τῶν λεγομένων Ἀνατολικῶν, Ἐκκλησιῶν, Μή-Χαλκηδονίων καί Νεστοριανῶν. Οἱ Κόπτες³³ καί οἱ Αἰθίοπες³⁴ ἀποδέχονται ἑπτά Μυστήρια, οἱ Ἀρμένιοι³⁵ δηλώνουν, ὅτι ἀποδέχονται ἑπτά μυστήρια (παλαιότερα ἀπέφευγαν τήν τέλεση τοῦ Εὐχελαίου³⁶). Στόν Δυτικό Συριακό Ρυθμό ἔχουμε τούς Σύρο-Ἰακωβίτες³⁷, πού ἀποδέχονται ἑπτά μυστήρια καί τά μερίζουν σέ δύο κατηγορίες, τά κύρια ἢ οὐσιώδη καί δευτερεύοντα ἢ ἐπουσιώδη, τούς Μαρωνίτες³⁸, κυρίως στόν Λίβανο καί τήν Συριακή Μαλανκάρᾳ Ἐκκλησία τῶν Ἰνδιῶν³⁹, πού ἀπεδέχονται ἑπτά Μυστήρια. Στόν νεστοριανίζοντα Ἀνατολικό Συριακό Ρυθμό ἡ Ἀρχαία Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς (Χαλδαῖοι)⁴⁰ καί ἡ ἐνωμένη μέ τήν Ρώμη Ἀσσυριακή Ἐκκλησία τῶν Ἰνδιῶν (Μαλαμπάρ)⁴¹ ἀποδέχονται ἑπτά Μυστήρια, ὥστόσο τό ἐνδιαφέρον ἐντοπίζεται στήν Ἀσσυριακή Ἐκκλησία (Σύρο-Χαλδαῖοι), οἱ ὅποιοι ὡς τά μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἀποδέχονταν δέκα, προσθέτο-

32. Γί αυτές γενικά βλ. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περί τῶν ἱερῶν τελετῶν*, PG 155, 176-237.

33. Ανάκτηση ἀπό <https://www.stabraam.org/the-coptic-faith/history-of-the-coptic-church.html?start=5>

34. Ανάκτηση ἀπό <https://www.ethiopianorthodox.org/english/dogma/sacramentintro.html>

35. Ανάκτηση ἀπό <https://armenianchurch.us/sacraments/>

36. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., «Τό ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ...», ὁ.π., 374.

37. Ανάκτηση ἀπό <http://syrianorthodoxchurch.org/2010/03/the-seven-living-sacraments/>

38. Ανάκτηση ἀπό <https://www.maronite-heritage.com/Sacraments.php>

39. Ανάκτηση ἀπό <http://www.malankara.com/sacraments.html>

40. Ανάκτηση ἀπό <http://www.stzaiacathedral.org.au/>

41. Ανάκτηση ἀπό <https://www.stthomassyronj.org/sacraments>

ντας τά ἐγκαίνια ναῶν, τήν μοναχική κουρά καί τήν νεκρώσιμο ἀκολουθία⁴², ἐνῶ σήμερα ἀναγνωρίζουν ἑπτά μέν Μυστήρια, ἀλλά ἀπό αὐτά ἀφαιροῦν τό Εὐχέλαιο καί τόν Γάμο καί προσθέτουν αὐτό τοῦ «Ζυμωμένου Ἄρτου» (μία δική τους παράδοση ἀναφορικά μέ τό αἶμα τοῦ Κυρίου) καί τό «Μυστήριο τοῦ Σταυροῦ»⁴³.

xi. Ἐκτός ἀπό τά μυστήρια στήν Ἐκκλησία **ὑπάρχουν καί οἱ μυστηριοειδείς τελετές**, πού καθιερώθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀφοῦ πρωτίστως ὁ Κύριος μεταβίβασε στούς Ἀποστόλους τήν ἀνάλογη ἐξουσία⁴⁴. Μεταδίδουν καί αὐτές τή θεία χάρη στούς μετόχους, ἀλλά δέν εἶναι θεοσύστατες οὔτε ἀναγκαῖες γιά τή σωτηρία, ὅπως τά μυστήρια. Διακρίνονται σέ καθιερώσεις (μοναχικές κουρές, χειροθεσίες, ἐγκαίνια ναῶν κ.ἄ.) καί σέ εὐλογίες (ἀγιασμοί ὑδάτων, νεκρώσιμες καί ἐπιμνημόσυνες ἀκολουθίες, ξορκισμοί κ.ἄ.). Οἱ μυστηριοειδείς τελετές, πού εἶναι γνωστές καί ὡς ἀγιαστικές πράξεις⁴⁵, ἔχουν ὅλα τα γνωρίσματα τῆς τελεσιουργίας τῶν μυστηρίων⁴⁶. Ἀκόμη, οἱ πράξεις αὐτές ἔχουν **ἐσχατολογικό χαρακτήρα, ὅπως καί τά Μυστήρια**, ἔχουν ἐσχατολογική προοπτική. Κάθε Μυστήριο ἢ ἀγιαστική πράξη ἀποτελεῖ μία προτύπωση τῶν ἐσχάτων.

xii. Τελικά, μέ τά Μυστήρια ἡ πεπτωκυῖα ἀνθρώπινη φύση θεραπεύεται. Ὁ ἄνθρωπος μέ τήν Χάρη πού λαμβάνει ἀπό τά μυστήρια θεραπεύει τήν ἀδυναμία του νά διαλεχθεῖ μέ τόν Θεό, λόγω τῆς πτώσεως καί ἔτσι μπορεῖ νά ὑπάρχει σέ κοινωνία μέ τόν Χριστό καί νά φτάσει στήν κατά χάριν θέωση.

42. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., «Τό ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ...», ὁ.π., 373.

43. Ανάκτηση ἀπό <https://assyrianchurch.org.au/about-us/the-sacraments/>

44. Βλ. Μτ. 28, 19-20 καί Ἰω. 14, 14.

45. ΜΠΟΜΠΙΝΣΚΟΪ, Β., «Ἀγιαστικές πράξεις», *Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαίδεια*, τ. 1, Ἀθήναι 1962, 238-242.

46. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ε., *Μαθήματα λειτουργικῆς*, τ. 1, ἐν Ἀθήναις 1986, 52.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ZEITGEIST ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ: ΕΙΝΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΙΑ ΗΛΙΑΚΗ ΘΕΟΤΗΤΑ;

Του κ. Γεωργίου Τσώτσου
Μ. Δ. Ε.

Ένα από τα κινήματα που πολεμάει τον Χριστιανισμό είναι το κίνημα Zeitgeist, το οποίο έχει σχέση με τη θεοσοφία και τη μασονία¹. Είναι αλήθεια, ότι πολλοί άνθρωποι, οι οποίοι δεν γνωρίζουν πολύ καλά τα της πίστεώς τους, έχουν παρακολουθήσει το βίντεο του εν λόγω κινήματος και έχουν σκανδαλιστεί. Ωστόσο, μία προσεκτική ανάλυση όχι μόνο δείχνει, αλλά και αποδεικνύει, ότι το εν λόγω βίντεο δεν είναι τίποτα παραπάνω από μία πλάνη, η οποία βασίζεται σε παρερμηνείες των διδασκαλιών του Χριστιανισμού.

Οι παρανοήσεις είναι τόσες πολλές, που είναι αδύνατον να παρατεθούν και να αναιρεθούν εδώ. Στόχος αυτού του άρθρου είναι να κάνει λόγο σε ένα «έπιχειρημα», που υποτίθεται, ότι αποδεικνύει ότι ο Χριστιανισμός είναι μία ήλιακή θρησκεία και ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός απλώς μία ήλιακή θεότητα. Αυτό το έπιχειρημα είναι, όπως διατείνονται οι υποστηρικτές του κινήματος, ότι ο Κύριός μας έχει κοινά στοιχεία με τους αρχαίους ειδωλολατρικούς θεούς, όπως είναι για παράδειγμα η γέννησή τους στις 25 Δεκεμβρίου.

Σύμφωνα με τον Gerald Massey, ο Ώρος γεννήθηκε στις 25 Δεκεμβρίου παρά το γεγονός, ότι κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται από καμία αρχαία πηγή. Ο Κύριός μας δεν γεννήθηκε στις 25 Δεκεμβρίου, αλλά τότε

εορτάζεται η γέννησή Του. Η ημερομηνία αυτή για τον εορτασμό της γέννησης είναι συμβατική. Άλλωστε, στην αρχή (πριν τον 4^ο αιώνα) η γέννηση του Χριστού εορταζόταν στις 6 Ιανουαρίου. Δεν γνωρίζουμε τότε ακριβώς γεννήθηκε ο Κύριός μας². Έπομένως, η άποψη ότι, εφόσον ο Ώρος και ο Χριστός γεννήθηκαν στις 25 Δεκεμβρίου, αποδεικνύει, ότι ο Χριστός είναι μία αιγυπτιακή θεότητα, είναι μία αστήρικτη και αβάσιμη θέση. Επίσης, η Ίσις δεν ήταν παρθένος. Άρα, ο Ώρος δεν γεννήθηκε από παρθένο³.

Όσον αφορά στον Άττη, αυτός δεν γεννήθηκε στις 25 Δεκεμβρίου ούτε και η μητέρα του ήταν παρθένος. Επιπροσθέτως, ψευδώς αναφέρεται ότι σταυρώθηκε, καθώς ο ίδιος «μεταμορφώθηκε σε πεύκο». Καμία ομοιότητα δεν έχει και ο Κρίσνα με τον Χριστό, καθώς ο πρώτος ήταν το έβδομο παιδί των Βασουντέβα και Ντεβάκι (έπομένως δεν υπάρχει παρθενογένεση) και δεν σταυρώθηκε, αλλά θανατώθηκε από ένα βέλος. Σχετικά, τώρα με τον Διόνυσο, αυτός ούτε γεννήθηκε από παρθένο ούτε η ημερομηνία γέννησής του είναι η 25^η Δεκεμβρίου ούτε σταυρώθηκε, όπως ο

1. Οι παραπάνω πληροφορίες ανακτήθηκαν τελευταία φορά στις 7/11/18 από το άρθρο με τίτλο, *Zeitgeist Άνθρωποι και ιδέες πίσω από την ταινία zeitgeist*, από την ιστοσελίδα: <https://www.impantokratoros.gr/zeitgeist.el.aspx>.

2. Οι παραπάνω πληροφορίες ανακτήθηκαν τελευταία φορά στις 7/11/18 από το άρθρο με τίτλο, *Zeitgeist Οι ιδέες*, από την έξης διαδικτυακή ιστοσελίδα: <https://www.impantokratoros.gr/zeitgeist-C..el.aspx>.

3. Οι παραπάνω πληροφορίες ανακτήθηκαν τελευταία φορά στις 7/11/18 από το άρθρο με τίτλο, *Άλλοιώσεις και παρερμηνείες ιστορικών και θρησκευολογικών στοιχείων* από την έξης διαδικτυακή ιστοσελίδα: <https://www.impantokratoros.gr/158F6A8B.print.el.aspx>.

Κύριος, αλλά τόν ἔφαγαν οἱ Τιτάνες. Ὁ Μίθρας «ξεπήδησε ἀπό βράχο» καί ἔτσι, δέν ὑπάρχει παρθενογένεση καί τέλος, «μεταφέρθηκε σέ ἄρμα στόν παράδεισο». Οὔτε σταυρώθηκε οὔτε ἀναστήθηκε⁴.

Ἀπό τά παραπάνω, μποροῦμε νά καταλάβουμε, ὅτι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός δέν ἔχει καμία σχέση μέ τούς ἀρχαίους εἰδωλολατρικούς θεούς. Ἐπιπλέον, δέν εἶναι μῦθος, ὅπως κακῶς διδάσκουν οἱ ὑποστηρικτές τοῦ Zeitgeist, ἀλλά πραγματικά ἱστορικό πρόσωπο καί Θεός Ἀληθινός.

Πέρα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή, ἡ ἱστορικότητα τοῦ Κυρίου μας ἀποδεικνύεται καί ἀπό πλῆθος ἱστορικῶν πηγῶν, εἴτε χριστιανικῶν εἴτε μὴ χριστιανικῶν. Οἱ χριστιανικές πηγές περιλαμβάνουν τούς Ἀποστολικούς Πατέρες, ὅπως εἶναι γιά παράδειγμα ὁ ἅγιος Κλήμης, ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος κ.ἄ., οἱ ὁποῖοι ἦταν συνεχιστές τῶν Ἀποστόλων

4. Οἱ παραπάνω πληροφορίες ἀνακτήθηκαν τελευταία φορά στίς 7/11/18 ἀπό τό ἄρθρο μέ τίτλο, *Ἀλλοιώσεις καί παρερμηνεῖες ἱστορικῶν καί θρησκευτικῶν στοιχείων ἀπό τήν ἐξῆς διαδικτυακή ἱστοσελίδα*: <https://www.impantokratoros.gr/158F6A8B.print.el.aspx>.

Σημείωση τῆς Σύνταξης

- Τά ἐνυπόγραφα ἄρθρα ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τους. Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ δέν φέρει εὐθύνη γιά τίς ἀπόψεις τῶν ἀρθρογράφων.
- Οἱ ἀναδημοσιεύσεις σχολίων ἢ πληροφοριῶν ἀπό ξένα ἢ ἑλληνικά περιοδικά καί ἄλλα ἔντυπα ἢ τό διαδίκτυο δημοσιεύονται μέ κάθε ἐπιφύλαξη, ἀφοροῦν σέ ἀπόψεις καί δέν στοχεύουν στήν προσβολή ἢ στήν ἀπομείωση τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως τῶν προσώπων, στά ὁποῖα ἀναφέρονται καί τά ὁποῖα σεβόμεθα δεόντως.
- Τήν εὐθύνη γιά τίς ἐκφραζόμενες ἀπόψεις στίς δημοσιευόμενες ἐπιστολές φέρουν ἀποκλειστικά οἱ ἐπιστολογράφοι καί ὄχι ἡ Συντακτική Ἐπιτροπή.
- Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση, κατόπιν ἀδείας ἀπό τήν Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.

καί ἄρα, ἡ ἐποχή πού ἔζησαν, δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τήν ἐποχή πού ἔζησε ὁ Χριστός⁵. Σημαντικές εἶναι καί οἱ μαρτυρίες τῶν Ἀπολογητῶν τοῦ 2^{ου} αἰῶνα μ.Χ. οἱ ὁποῖοι ἐπιδόθηκαν στήν ὑπεράσπιση τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας⁶. Στή συνέχεια, τό γεγονός ὅτι κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες ὑπῆρξαν 11.000.000 μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι θυσίασαν τή ζωή τους γιά τόν Χριστό, ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Κύριός μας ἀποτελεῖ ἱστορικό πρόσωπο. Ἐπίσης, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε καί τούς διωγμούς καί τά βασανιστήρια, στά ὁποῖα ὑποβάλλονταν οἱ Χριστιανοί⁷.

Οἱ μὴ χριστιανικές πηγές ἀναφέρονται στίς ἐβραϊκές πηγές (Ἰώσηπος, ραββινική φιλολογία καί Ταλμούδ) καί στούς εἰδωλολάτρες συγγραφείς (ἐνδεικτικά καί μόνο ἀναφέρονται οἱ ἐξῆς: Πλίνιος (23-79 μ.Χ.), Τάκιτος (50-120 μ.Χ.), Πλίνιος Σεκοῦνδος (γράφει τό 111 μ.Χ.), Τραϊανός αὐτοκράτορας (γράφει τό 112 μ.Χ.) κ.ἄ.)⁸. Ἀκόμα καί τό Κοράνι κάνει λόγο γιά τόν Χριστό⁹.

Ἀπό τά παραπάνω μποροῦμε νά συμπεράνουμε, ὅτι ὅλα ὅσα ὑποστηρίζει τό κίνημα Zeitgeist γιά τό πρόσωπο τοῦ Κυρίου μας ἔρχονται σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅπως ἀποδείχτηκε συντόμως παραπάνω, ὁ Κύριός μας δέν εἶναι μία ἡλιακή θεότητα, ἀλλά οὔτε καί μῦθος, καθῶς ὑπῆρξε ἱστορικό πρόσωπο, ὅπως μαρτυροῦν καί οἱ ἱστορικές πηγές.

5. Γεωργίου Τσώτου, *Ὁ Θεός στή φιλοσοφία καί στίς θρησκείες τοῦ κόσμου. Τά ἐπιχειρήματα γιά τήν ὑπαρξη καί τήν ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ* (Πρόλογος: Μητροπολίτης Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑορδαίας κ.κ. Θεόκλητος), Πτολεμαῖδα 2018, ἐκδ. Ἰ. Ν. Ἁγίας Σκέπης Πτολεμαῖδας, σ. 143.

6. Σωτηρίας Τριαντάρη, *Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἀπό τήν ἀρχαιότητα στόν Μεσαίωνα*, τόμος Α', Θεσσαλονίκη 2005, ἐκδ. Ἄντ. Σταμούλη, σ. 336.

7. Μάριου Δομουχτση, *Σέ ποιόν Θεό νά πιστέψω*; Ἀθήνα 2014, ἐκδ. Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», σ. 80-83.

8. Μάριου Δομουχτση, *Σέ ποιόν Θεό νά πιστέψω*;, σ. 78.

9. Δημητρίου Α. Δρίτσα, Δημητρίου Ν. Μόσχου & Στυλιανοῦ Α. Παπαλεξανδρόπουλου, *Χριστιανισμός καί Θρησκευματα*, Ἀθήνα 2011, Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων. Παιδαγωγικό Ἰνστιτούτο. Ὁργανισμός Ἐκδόσεων Διδακτικῶν Βιβλίων, σ. 245.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Από τό Ραδιοφ. Σταθμό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 89,5 FM,
μεταδίδεται ἡ ἐκπομπή:
«Ἀλλοτρίωση δόγματος - ἀλλοτρίωση ἡθους». Σάββατο, 14.00-14.30.
Ἐπιμελεῖται καί παρουσιάζει ὁ Πρωτοπρ. π. Βασίλειος Γεωργόπουλος.

Από τό Ραδιοφ. Σταθμό τῆς Πειραϊκῆς Ἐκκλησίας,
91,2 FM, μεταδίδονται οἱ ἐκπομπές:

α) «Ἀντιαιρετική Δράση», Σάββατο, 12.00-12.45.

Ἐπιμελοῦνται καί παρουσιάζουν οἱ
Πρωτοπρ. π. Κυριακός Τσουρός καί π. Βασίλειος Γεωργόπουλος

β) «Σεμινάριο Ὁρθοδόξου Πίστεως»,
Σάββατο, Χειμερινή ὥρα 18.00-19.00, Θερινή ὥρα 16.00-17.00.
(Ἀναμεταδίδονται ὁμιλίες).

Ἰστοσελίδα τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:
www.ecclesia.gr, e-mail: ierasynodos@ecclesia.gr

Ἰστοσελίδα τῆς ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ:
www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/HERESIES.HTM
e-mail: aireseis@gmail.com τηλ. 210 7272240-3, fax: 210 7272244

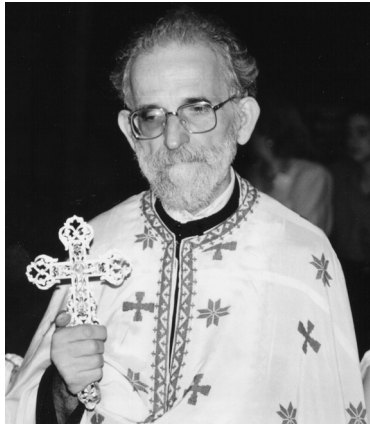
Ἰστοσελίδα τῆς Π. Ε. Γ.: www.ppu.gr τηλ. 210 6396665, fax: 210 6082219

ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Λειτουργοῦν καί ἐφέτος, στά πλαίσια τῆς Π. Ε. Γ., οἱ ἐξῆς Ὅμαδες Μελέτης τοῦ
Σκηνικοῦ τῶν Αἰρέσεων καί τῆς Παραθρησκείας:

1. Ὅμαδα Μελέτης τῆς ἱστορίας, ἐξέλιξης, διδασκαλίας καί δράσης τῆς Ἐταιρείας
«Σκοπιά» τῶν «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά». Κάθε Τρίτη, 4.00' -7.00' μ.μ.
2. Ὅμαδα Μελέτης τοῦ σκηνικοῦ τῆς «Νέας Ἐποχῆς» (Γκουρουϊστικές, Ἀπο-
κρυφιστικές, Ἐναλλακτικές, Νεο Γνωστικές, Σατανιστικές κ.λπ. ὁμάδες). Κάθε
Πέμπτη.
3. Ὅμαδα Μελέτης τῶν Προτεσταντικῶν-Πεντηκοστιανῶν κινήσεων. Κάθε
Δευτέρα, 7.00' -9.00' μ.μ.

Τά Μαθήματα πραγματοποιοῦνται σέ αἴθουσα τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου τῆς Ἁγί-
ας Παρασκευῆς (Ἀποστόλου Παύλου 10, δύο δρόμους δεξιά, μετά τήν Ε. Ρ. Τ.). Τηλ.
ἐπικοινωνίας: 210 6396 665.

**ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΙΣΤΟΥΜΕ
του π. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου
και συνεργατών του**

1. «Ἡ Ὁρθοδοξία μας».
2. «Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Πίστη-Λατρεία- Ζωή».
3. «The Orthodox Church. Its Faith, Worship and Life».
4. «Ἡ ἀστρολογία στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
5. «Ποιμαντική ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας».
6. «Ἐγχειρίδιο αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ομάδων», (ἔκδ. Γ΄).
7. «Πεντηκοστιανοὶ καὶ Ὁρθοδοξία».
8. «Μετενάρκωση ἢ Ἀνάσταση; Ὁρθόδοξη θεώρηση τοῦ Κακοῦ», (ἔκδ. Β΄).
9. «Ἀποκρυφισμὸς, Γκουρουϊσμὸς, “Νέα Ἐποχή”», (ἔκδ. Γ΄).
10. «Διαλογισμὸς ἢ προσευχή; Ὁρθόδοξη θεώρηση».
11. «Ἡ Λατρεία τῆς “Σκοπιᾶς”», (τόμος Α΄).
12. «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά καὶ Ὁρθοδοξία», (τόμος Γ΄).
13. «Ἡ χαμένη ἀθωότητα. Περιπλανήσεις σὲ δρόμους τοῦ Ἐωσφόρου».
14. «Νεοφανεῖς αἱρέσεις-Καταστροφικὲς Λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
15. «Ἐγκληματικὸ δόγμα. Ἐμπειρίες πρῶν σατανιστῶν».
16. «Ὁμάδες ἀσυμβίβαστες μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη», ἔκδ. Ζ΄ Πανορθόδοξο Συνδιασκέψευς (Ἀλίαρτος 20-26/9/1995).
17. «Ναζισμὸς μὲ ἄλλο πρόσωπο. Μεθοδεύσεις ὁλοκληρωτικῶν αἱρέσεων καὶ παραθρησκευτικῶν ομάδων».
18. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων. Προβληματικὴ καὶ στρατηγική».
19. «Νεοσατανισμὸς. Ὁρθόδοξη θεώρηση καὶ ἀντιμετώπιση».
20. «Ἀντιμετώπιση τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. Πρακτικὸς ὁδηγὸς γιὰ τὴν οἰκογένεια».
21. «Τὸ Νόημα τῆς ζωῆς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας».
22. «Καταστροφικὲς λατρεῖες στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ νομικὴ ἀντιμετώπισή τους».
23. «Αὐτογνωσία, αὐτοπραγμάτωση, σωτηρία».
24. «Ρωμαιοκαθολικισμὸς, Προτεσταντισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία».
25. «Ἀφιέρωμα στὸν π. Αντώνιο Αλεβιζόπουλο» ἔκδ. Π.Ε.Γ.
26. Μοναχῆς Ἀντωνίας, «Νεοπεντηκοστιανοὶ στὴν Ἑλλάδα», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
27. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
28. Νικολάου Σταυριανίδη, «Θεοσοφία - “Νέα Ἐποχή”», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
29. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Σχεδιάσμα Ὁρθόδοξου Κατηχήσεως», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
30. Ἰωάννου Μηλιώνη, «Ναὶ ἢ ΟΧΙ στὸ Χάρι Πότερ»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ. (ἔκδ. Δ΄).
31. Λεωνίδου Ἰ. Φιλιππίδου. «Ἡ Παγκόσμιος προσδοκία Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
32. Κωνσταντίνου Γρηγοριάδη, «Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλὴ Ἑβδομάς», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
33. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», Γενικὴ θεώρηση, (τεῦχος 1ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
34. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», Καμπάλα κ.λπ. (τεῦχος 2ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
35. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλχημεία» (τεῦχος 3ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
36. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀποκρυφιστικὲς Ὁμάδες», Ροδόσταυροι κ.λπ. (τεῦχη 4ο-10ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
37. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Νεοαποκρυφισμὸς», (τεῦχη 11ο-15ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
38. «Ὁ ἀποκρυφισμὸς στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας. Μαγεία», (τεῦχη 16ο-20ο), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
39. «Σατανιστικὲς παγίδες» (σειρά Β΄), ἔκδ. Π.Ε.Γ.
40. Κυριάκου Κυριαζόπουλου, «Σαηεντολογία», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
41. Κωνσταντίνου Χολέβα, «Ποιοὶ καὶ γιατί ἀμφισβητοῦν τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
42. Ἄννας Μπουρδάκου, «Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά. Ἀπὸ τὸ Α στὸ Ω», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
43. π. Κυριακοῦ Τσουροῦ, «Ὁ Νεοπαγανισμὸς τῆς “Νέας Ἐποχῆς”», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
44. Χρήστου Ταγαράκη, «Εἶναι ἢ γιόγκα σωματικὴ ἄσκηση-γυμναστική»;», ἔκδ. Π.Ε.Γ.
45. Κωνσταντίνου Παπαχριστοδοῦλου, «Προφῆτες καὶ ψευδοπροφῆτες», ἔκδ. Π.Ε.Γ.

Βιβλία ἄλλων ἐκδόσεων ποὺ συνιστοῦμε

1. «Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Πίστη», ἔκδ. Π.Ε.Γ Βορείου Ἑλλάδος, (ἔξαντλήθηκε). Ὑπάρχει στὴν ἱστοσελίδα: www.orthodoxnet.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=41
2. Μοναχοῦ Ἀρσενίου Βλιαγκόφτη, «Σύγχρονες Αἱρέσεις. Μία πραγματικὴ ἀπειλή», ἔκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
3. Βουδιστικὲς αἱρέσεις στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας», ἔκδ. Παρακαταθήκη (τηλ. 2310 222511).
4. Μ. Ε. Johnes, α) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ πόλεμος μὲ τὸ θηρίο», β) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ ὁ μαρμαρωμένος βασιλιάς», γ) «Ὁ Νίκ Μάρβελ καὶ τὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης», ἔκδ. Κ. Ε. Δ., Ἰ. Ν. Ἁγίου Νικολάου Πατρῶν (τηλ. 2610 275022).

Τὰ βιβλία διατίθενται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Ἄν δὲν τὰ βρῖσκετε μπορεῖτε νὰ ἀπευθυνθεῖτε στὴν Π.Ε.Γ, τηλ. 210 6396665, προκειμένου νὰ σᾶς ἀποσταλοῦν ἐπὶ ἀντικαταβολῇ.